

Буковинський вісник

державної служби та
місцевого самоврядування

Офіційна хроніка

Державне управління

Місьцеве самоврядування

Наукова думка

Перепідготовка та
підвищення кваліфікації

Статистика, факти, події

Засновник
Чернівецький регіональний центр
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування,
державних підприємств,
установ та організацій
Свідоцтво про реєстрацію
ЧЦ № 302 від 25.10.2005

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

голова: ЯРМИСТИЙ М. В., директор Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації;
заступник голови: ГАКМАН С.М., заступник директора Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації;
відповідальний секретар: ХАЛАВКА Л.В., завідувач редакції Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації
члени редакційної колегії:
БУРКУТ І.Г., доцент кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, кандидат історичних наук;
КРУГЛАШОВ А. М., професор, доктор політичних наук, завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича;
ЖИТАРЮК Н.Г., головний спеціаліст Міжрегіонального управління НАДС у Чернівецькій, Івано-Франківській та Тернопільській областях;
МАКСИМЕЦЬ Д.С., директор видавництва «БукРек», заслужений журналіст України
РОТАР Н.Ю., професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, доктор політичних наук;
СКАБ М. С., професор філологічного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича;
СМОЛДИРЕВА Т.П., асистент кафедри журналістики філологічного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича;
ФІСАНОВ В.П., завідувач кафедри міжнародної інформації Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, доктор історичних наук, професор;
ХАЛАВКА Т.Б., експерт з місцевого самоврядування, розвитку громад та децентралізації, кандидат наук з державного управління;
ПАВЛЮК М. В., перший заступник голови Чернівецької обласної ради, кандидат політичних наук;

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
58001, Чернівці,
вул.Поповича, 2, 4 поверх, к.17
Тел/факс: (0372) 552903
E-mail: bukvisnyk.cv@gmail.com

Редакція зберігає за собою право скорочувати й редагувати подані текстові оригінали. Журнал може друкувати матеріали, не поділяючи думки автора. Статті не рецензуються та не повертаються. За точність наведених даних відповідають автори. Передрук матеріалів – тільки з дозволу редакції.
Періодичність виходу журналу – 4 номери на рік

У номері:

Державне управління та державна служба

Дмитро Козарійчук: Ключові аспекти діяльності Чернівецької райдержадміністрації.....	3
Руслана Клим: Ключові аспекти розвитку Вижницького району	5
Любов Нечипорук: Для підтримки місцевих мовників Національна рада України з питань телебачення і Радіомовлення ініціювала проект обміну контентом.....	6
Павло Польовий: Цифрова компетентність державних службовців як основа процесів цифровізації сфери публічного управління.....	8
Чернівецький регіональний центр підвищення кваліфікації отримав нагороду від НАДС.....	13

Міське самоврядування

Анатолій Крутлашов: Локалізація політичного чи політизація локального: випробування проможностей місцевого самоврядування в Україні.....	12
Дмитро Глобак: Організація системи освіти в територіальних громадах: досвід, проблеми, рішення.....	16
Тарас Халавка: Розвиток партисипативної демократії у громадах області.....	19
Валерій Романенко: Механізм фінансового забезпечення громад досі недосконалий.....	20

Наукова думка

Марін Герман: Децентралізація влади без соціального капіталу – шлях до «інституційної невдачі» (досвід країн ЄС для України).....	24
Валентина Богатириць: Віртуальний онлайн-курс «Будуємо Європу разом» (модуль імені Жана Моне) як основа розбудови Європи в Україні – від теоретичного аспекту до емпіричного досвіду.....	26
Зиновій Бройде: Головування України у стратегії ЄС для Дунайського регіону як інструмент територіального розвитку та інтегрування.....	30

Громадянське суспільство

У Чернівцях презентували книгу-фотоальбом «Прості обличчя непростой історії».....	39
Підбили підсумки проекту «Мир у цифровий час».....	41

Перепідготовка та підвищення кваліфікації

Партнерство з DOBRE – нові можливості для освітнього процесу.....	43
---	----

ДМИТРО КОЗАРІЙЧУК,

*голова Чернівецької районної
державної адміністрації*

ДМИТРО КОЗАРІЙЧУК: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ РАЙДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

1. Якою зараз є структура районної державної адміністрації, як сформовано новий штат?

Станом на 10 грудня 2021 року в Чернівецькій райдержадміністрації за штатним розписом – 178 посад, з яких 163 посади державних службовців, зокрема: категорія «Б» – 41 особи, категорія «В» – 122 особи. Така штатна чисельність доведена розпорядженням Чернівецької обласної адміністрації від 12.01.2021 року №53-р (зі змінами) «Про граничну чисельність працівників районних державних адміністрацій».

До складу структури РДА входять 10 структурних підрозділів, в тому числі апарат РДА та два структурних підрозділи зі статусом юридичної особи публічного права – це фінансовий відділ і управління праці та соціального захисту населення.

2. Як відбувався процес реорганізації, з якими труднощами довелося зустрітися?

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 року № 1635-р «Про реорганізацію та утворення районних державних адміністрацій», Порядку здійснення заходів щодо утворення та реорганізації районних державних адміністрацій, а також правонаступництва щодо майна, прав та обов'язків районних

державних адміністрацій, що припиняються, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 року № 1321 Кіцманська, Заставнівська, Новоселицька, Герцаївська, Сторожинецька та Глибоцька районні державні адміністрації реорганізовані шляхом приєднання до Чернівецької районної адміністрації.

Чернівецька РДА утворена 26 січня 2021 року, головою новоутвореної установи призначено Козарійчука Дмитра Васильовича відповідно до розпорядження Президента України від 26 лютого 2021 року № 129/2021-рп «Про призначення Д.Козарійчука головою Чернівецької районної державної адміністрації Чернівецької області».

Під час процесу реорганізації виникла низка труднощів, зокрема стислі строки ліквідації державних органів та їх структурних підрозділів, проведення інвентаризації активів та забор'язань райдержадміністрацій та їх структурних підрозділів зі статусом юридичної особи публічного права, здійснення заходів, пов'язаних з повним відображенням у передавальних актах майна, прав та обов'язків ліквідованих РДА, які переходили до Чернівецької РДА. Окрім того - це масштабне скорочення працівників райдержадміністрацій ліквідованих районів.

3. Яких змін, на Ваш погляд, сьогодні потребує район? Які пріоритетні завдання стоять перед РДА?

Сьогодні основним завданням, яке стоїть перед нами, є створення сприятливих умов для динамічного і збалансованого розвитку району та підвищення якості життя населення.

Першочерговими завданнями, які стоять перед місцевою державною адміністрацією є:

- якісна комунікація з територіальними громадами через дієвий формат взаємовідносин для успішної реалізації наявних державних програм («Велике будівництво», «Здорова Україна», «Зелена країна» та ін.), які впроваджуються по лінії виконавчої влади, однак стосуються конкретної території тієї чи іншої громади;

- контроль над запровадженням обмежувальних протиепідемічних заходів на території району з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, забезпечення належного та рівного доступу до ефективної вакцини для всього населення району, яке має його отримати.

Пріоритетними завданнями, які стоять перед районною державною адміністрацією є:

- контроль за дотриманням стандартів надання послуг у сфері медицини, освіти та культури;

- забезпечення нормальної життєдіяльності людей шляхом покращення стану соціальної інфраструктури;

- створення умов для нарощення темпів промислового виробництва з урахуванням стану мінерально-сировинної бази і технологічного навантаження на район, шляхом підтримки та стимулювання існуючих підприємств;

- забезпечення стабілізації економічних процесів, мінімізації негативних соціальних явищ, зменшення рівня безробіття, поступового підвищення рівня економічної активності та створення умов для відновлення економічного зростання;

- сприяння розвитку малого підприємництва та залучення внутрішніх інвестицій в розвиток пріоритетних галузей економіки району.

4. Як здійснюється співпраця з територіальними громадами?

Районна державна адміністрація продовжує виконувати всі передбачені законом функції та реалізовувати делеговані повноваження. Одним із основних завдань на сьогодні є налагодження ефективної співпраці з громадами району для оперативного вирішення всіх питань, які виникають в процесі організації роботи. Завдяки прозорій та відкритій роботі райдержадміністрації, налагоджено плідну та злагоджену співпрацю влади і громад у всіх сферах. І на сьогодні Чернівецька РДА активно співпрацює з органами місцевого самоврядування. Прикладом такої роботи є:

- участь у виїзних тематичних семінарах, нарадах на території населених пунктів району;

- здійснення перевірки виконання делегованих повноважень;

- зустрічі із громадами району в частині медичного забезпечення та надання освітніх послуг;

- здійснення супроводу реформи місцевого самоврядування з урахуванням потреб території;

- участь у відзначенні свят державного, обласного, районного та місцевого значення, пам'ятних дат, історичних подій. Дані заходи сприяють консолідації суспільства, налагодженню діалогу між владою та громадськістю, вихованню патріотизму;

- семінари для працівників закладів освіти, культури, місцевого самоврядування, громадськості тощо.

Чернівецька районна державна адміністрація сприяє розвитку місцевих громад шляхом надання інформаційної та методичної допомоги у залученні додаткових фінансових ресурсів, не заборонених чинним законодавством України, розробці та впровадженню програм та проєктів,

спрямованих на розвиток і посилення спроможності територіальних громад. Завдання місцевої державної адміністрації полягають у наданні консультацій щодо забезпечення законності, здійсненні перевірки активів органів місцевого самоврядування та застосуванні заходів з усунення порушень законодавства. Також координує діяльність територіальних підрозділів централь-

них органів виконавчої влади, забезпечує законність на території, у тому числі діяльності органів місцевого самоврядування.

Співпраця і надалі буде залишатися одним із пріоритетних напрямків роботи керівництва району для розвитку сильних громад. Адже наша місія – бути корисними для громад.

РУСЛАНА КЛИМ,

аспірантка кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, радниця голови Вижницької районної державної адміністрації

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВИЖНИЦЬКОГО РАЙОНУ

Питання освіти, медицини, економіки, участі у міжнародних проєктах та залучення грантових коштів є надзвичайно важливими для забезпечення життєдіяльності міських, селищних, сільських громад Чернівецької області. Однак хотіла б наголосити ще на деяких аспектах, які мають ключове значення для розвитку новоутвореного у складі 9 громад Вижницького району.

Насамперед це передача державних лісогосподарських земель агропромислового комплексу в комунальну власність територіальних громад, що буде мати позитивний вплив на зміцнення їх матеріальної забезпеченості та фінансової спроможності.

Наступний аспект стосується того, що в руслах гірських річок Черемош та Сірет Вижницького району утворюються наноси піщано-гравійної суміші, яку можна було б використати на проведення ремонтів існуючих та будівництво нових комунальних доріг, а також зменшити витрати місцевих бюджетів на транспортування

піщано-гравійної суміші, адже відстань від кар'єрів до місць ремонту та будівництва доріг складає більше сотні кілометрів в один бік, що значно збільшує бюджетні видатки. Але сьогодні, на жаль, це заборонено чинним законодавством. Дане питання можна вирішити шляхом внесення змін та доповнень до Водного Кодексу України, якими, зокрема дозволити місцевим радам після отримання необхідних дозвільних документів та виготовлення необхідної проектно-кошторисної документації через спеціалізовані комунальні підприємства проводити видалення піску, гальки і гравію з місць надмірного відкладення в руслах гірських річок за межі земель водного фонду та здійснювати їх переробку і використання для потреб місцевих громад (будівництво та ремонт доріг, берегозахисне будівництво).

Окрім того, з метою залучення іноземних інвестицій, покращення рекреаційних та туристичних об'єктів у Вижницькому районі також необхідно розширити межі території

Національного природного парку «Вижницький» за рахунок включення до його складу земель Державного підприємства «СЛАП Карпатський держспецлісгосп» площею 1809 гектарів, що дасть можливість

включити у склад парку ландшафтний заказник «Буковинські водоспади», геологічні пам'ятки природи місцевого значення «Склея «Протяте каміння» та «Печера Довбуша».

ЛЮБОВ НЕЧИПОРУК,

*представник Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
у Чернівецькій області*

ДЛЯ ПІДТРИМКИ МІСЦЕВИХ МОВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНА РАДА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ТЕЛЕБАЧЕННЯ І РАДІОМОВЛЕННЯ ІНІЦІЮВАЛА ПРОЄКТ ОБМІНУ КОНТЕНТОМ

175 програм та півтори тисячі заявок – такі підсумки року роботи «Media Change Ukraine», створеного з ініціативи Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, коли в Україні було запроваджено перші карантинні обмеження в зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби, а вітчизняні мовники, зважаючи на нові обставини, зіштовхнулися з неможливістю виконувати умови своїх ліцензій.

Цей проект запускався на суцільному медіаентузіазмі, але за рік база зміцніла, виросла, стала не лише платформою обміну контентом, а й також обміну досвідом. Ідея створення такої платформи виникла в березні 2020 року, коли всі відчували на собі, що таке пандемія, локдаун, карантинні обмеження. Це стало випробуванням для всіх, і для ліцензіатів Національної ради також. Телеканали були змушені зупинити виробництво, переводити працівників на дистанційну роботу. Як наслідок, особливо регіональні мовники, почали повідомляти регуляторний ор-

ган про неможливість виконувати програмні концепції.

За рік команді платформи «Media Change Ukraine» вдалося залучити 139 організацій-учасників, провести 30 годин медіатренінгів, у яких брали участь 180 медійників зі всієї України, зібрати 175 одиниць телеконтенту, яким поділилися учасники бази, та опрацювати понад півтори тисячі заявок на отримання контенту.

Найбільшу популярність, очікувано, мають розважальні програми і документальні фільми. Це може бути пов'язане з тим, що вони більш складні у виробництві, і не кожен телеканал має змогу виробляти такий продукт. Крім того, проект дав змогу більше дізнатися про контент, який є у різних місцевих й регіональних компаній.

Регуляторний орган має зворотний зв'язок. Багато телеканалів, не порушуючи програмних концепцій, змогли практично максимально наповнити свої ефіри контентом інших телеканалів. Щоб не викликало жодних

запитань, з юридичним управлінням регуляторного органу і юристами телеканалів опрацьовано юридичну сторону цього питання. На платформі міститься угода, реєструючись, мовники погоджуються із правилами та умовами, які прописані у ній, – надання контенту безкоштовно, використання лише у власних ефірах, не в Інтернеті, і на період офіційно встановленого часу дії карантину.

Нині щодня продовжують надходити десятки нових запитів, з'являються нові проекти – база обміну зростає і має попит. До прикладу, на новий тижневик у базі надійшли запити від 30 телеканалів зі всієї країни, і це лише за два тижні. А тому платформа «Media Change Ukraine» однозначно матиме продовження – проєкт розвиватиметься й далі. Приміром, серед планів на найближче майбутнє – проведення нового циклу медіатренінгів та переведення бази в автоматизований режим роботи, оскільки, напочатку ніхто несподівався, що карантинні обмеження триватимуть так довго і керувати усіма процесами в ручному режимі ставати дедалі складніше.

Цьогоріч розпочнеться виготовлення універсального міжрегіонального контенту. Такий телепроект охоплюватиме всі області України і буде розрахований саме на регіонального глядача. До його створення будуть запрошені медійники, які є серед учасників платформи «Media Change Ukraine».

Цей проєкт став дуже цікавим для багатьох телекомпаній і об'єднав різні частини країни, сприяв обміну інформацією. «Ми ще ніколи не були так близько один до одного, як зараз, і в комунікації, і в обміні контентом», – написав директор одного з телеканалів.

Як стати учасником платформи «Media Change Ukraine», зокрема, подати заявку на отримання контенту або поділитися своїм на безоплатній основі на час дії карантину, можна дізнатися на офіційному вебсайті проєкту: <https://bit.ly/31iY2Ry>. Що потрібно для початку – це зайти на сайт, зареєструватися, отримати доступ до каталогу контенту, обрати те, що потрібно для ефіру і відправити заявку. Після цього менеджер сайту забезпечить контакт із представниками тієї телекомпанії, що володіє медіапродуктом.

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ОТРИМАВ НАГОРОДУ ВІД НАДС

Відбулась церемонія нагородження переможців конкурсу НАДС «Кращі практики освітніх інновацій». У номінації «Підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів

місцевих рад» третє місце посів Чернівецький регіональний центр підвищення кваліфікації. Нагороду вручено директору центру Миколі Ярмистому. «Я дякую за цю нагороду. На мою думку, це наш скромний внесок у підготовку і підвищення кваліфікації посадових осіб органів місцевого самоврядування, зокрема у нашій Чернівецькій області. Хотів би віддати належне Національному агенству з питань державної служби, які запровадили цей конкурс, тому що це дійсно гарний конкурс, який стимулює, мотивує до покращення роботи викладачів. Сподіваюся, що в наступному році ми також візьмемо в ньому участь, запровадимо більш ефективні програми», – зазначив він.

ПАВЛО ПОЛЬОВИЙ,

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЯК ОСНОВА ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СФЕРИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

На сьогодні, в умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, IT-сфери, однією із головних умов цифровізації процесів взаємодії держави, бізнесу і громадян є відповідна кваліфікація людини, а саме цифрові навички та компетенції, що є запорукою успішного економічного розвитку держави. На теперішньому етапі розвитку цифрового суспільства та економіки, інтеграції країн до світового цифрового ринку цифрова грамотність стає однією з головних компетенцій громадянина.

В Україні за формуванням та реалізацією державної політики у сфері цифровізації відповідає Міністерство цифрової трансформації України, яке було створено у вересні 2019 року. Міністерство забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах: цифровізації, електронного урядування, надання електронних та адміністративних послуг, відкритих даних, електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, розвитку широкодоступного доступу до інтернету, IT-індустрії, електронної комерції [5]. Одним із напрямів діяльності даного міністерства є розвиток цифрових навичок та цифрових прав грома-

дян, і серед покладених на нього завдань є: організація навчання державних службовців та підготовка пропозицій щодо вдосконалення системи розвитку цифрових навичок громадян, підготовка та перепідготовка фахівців з питань, що належать до компетенції відомства.

З метою адаптування освітньої політики держави під стратегію діджиталізації країни Міністерством цифрової трансформації України започатковано курси із базової цифрової грамотності, в основі яких – загальноєвропейські стандарти викладання та оцінки цифрової компетентності. Даний проєкт впроваджено за підтримки швейцарсько-української Програми EGAP, компаній Google, Microsoft, Академія ДТЕК, CISCO. Слід зазначити, що працівники публічних органів мають можливість підвищити свою цифрову компетентність, прослухавши курси у національній онлайн-школі за такими напрямками: «Цифрова грамотність державних службовців 1.0. на базі інструментів Google»; «Відкриті дані для державних службовців»; «Доступ до публічної інформації», «Персональні дані», «Електронний підпис», «Що таке державна політика і як її формувати», «Як громаді стати цифровою», які реалізовані на державній освітній платформі «Дія» Міністерства

цифрової трансформації України (<https://osvita.diia.gov.ua>).

Для забезпечення реалізації державної політики цифрового розвитку в Україні, впровадження цифрових технологій у сфері державної служби у 2020 році у міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади введено посаду заступника керівника відповідного органу з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації та створено структурний підрозділ, діяльність якого побудована відповідно до засад реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку [1]. Щодо принципів державної політики цифрового розвитку, до їх переліку належать наступні: відкритості, прозорості, багаторазовості використання, технологічної нейтральності і портативності даних, орієнтованості на громадян, інклюзивності та доступності, безпечності та конфіденційності, багатомовності, підтримки прийняття рішень, адміністративного спрощення, збереження інформації, оцінювання ефективності та результативності [2]. Як приклад, у Національному агентстві України з питань державної служби: 1) введено посаду заступника Голови з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації; 2) створено Генеральний департамент з питань цифровізації у сфері державної служби.

Сучасним трендом на ринку праці є цифровізація та проникнення її в усі сфери життєдіяльності. На теперішньому етапі розвитку цифрового суспільства саме людський ресурс, з відповідними цифровими навичками та компетенцією, є запорукою успішного економічного розвитку держав.

Більшість науковців та практиків вважають, що цифрові компетенції, цифрові навички – це вміння людини орієнтуватись у цифровому середовищі. На нашу думку, це взаємодоповнювальні компоненти цифрової кваліфікації, які слід розглядати як «знати і вміти». Щодо цифрових навичок, то при проведенні першого дослідження в історії України «Цифрова грамотність населення

України» (2019 р.) в основі визначення рівня володіння цифровими навичками була використана методологія Європейської комісії – DigComp 2.0. «Цифрові навички», яка включає чотири параметри: інформаційні та комунікаційні навички, вміння вирішити проблему в інтернеті та пошук програмного забезпечення. Оскільки спостерігається позитивна динаміка у формуванні цифрових навичок серед громадян України, у 2021 році сформовано опис цифрової компетентності для громадян України, де за основу взято концептуально-еталонну модель цифрових компетентностей для громадян DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens та рекомендації у сфері цифрових компетентностей від європейських та міжнародних інституцій. Враховуючи виклики сьогодення, цей опис Рамки було адаптовано до національних, культурних, освітніх та економічних особливостей України. Наразі ця Рамка містить 4 виміри, 6 сфер, 30 компетентностей та 6 рівнів володіння цифровими компетентностями [6].

В Україні протягом 2019-2021 років активувалась робота щодо підвищення цифрової кваліфікації вітчизняних держслужбовців, і першочергово – в організаційній-правовій площині. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сферах цифровізації, цифрового розвитку та розвитку цифрових навичок та прав громадян є Міністерство цифрової трансформації України. Серед основних завдань міністерства є:

3) здійснення заходів щодо створення та забезпечення функціонування єдиного державного веб-порталу цифрової освіти;

16) сприяння впровадженню у державних органах та органах місцевого самоврядування технологій цифрових трансформацій;

161) здійснення у межах повноважень заходів щодо впровадження та функціонування електронного документообігу;

17) організація та координація діяльності органів виконавчої влади, пов'язану із

співпрацею з програмою ЄС «Єдиний цифровий ринок» (Digital Single Market), інших міжнародних програм цифрового співробітництва;

22) організація навчання державних службовців з питань, що належать до компетенції Мінцифри;

23) організація навчання та підготовка пропозицій щодо вдосконалення системи розвитку цифрових навичок громадян, підготовки та перепідготовки фахівців з питань, що належать до компетенції Мінцифри [5].

У схваленій урядом Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки серед першочергових напрямів цифрового розвитку України виокремлено розвиток цифрових компетенцій та впровадження концепції цифрових робочих місць. Головною метою концепції є реалізація прискореного сценарію цифрового розвитку, одним із напрямів якого є: розвиток та поглиблення цифрових компетенцій громадян для забезпечення їх готовності до використання цифрових можливостей. Запорукою успішного втілення цифрових технологій та використання їх переваг є дотримання принципів цифровізації, які виділені у концепції, а саме:

1) цифровізація повинна забезпечувати кожному громадянину рівний доступ до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій.

2) цифровізація повинна бути спрямована на створення переваг у різноманітних сферах повсякденного життя.

3) цифровізація здійснюється через механізм економічного зростання шляхом підвищення ефективності, продуктивності та конкурентоздатності від використання цифрових технологій.

4) цифровізація повинна сприяти розвитку інформаційного суспільства та засобів масової інформації.

5) цифровізація повинна орієнтуватися на міжнародне, європейське та регіональне співробітництво з метою інтеграції України до ЄС, виходу на європейський і світовий ринок.

6) стандартизація є основою цифровізації, одним з головних чинників її успішної реалізації.

7) цифровізація повинна супроводжуватися підвищенням рівня довіри і безпеки.

8) цифровізація як об'єкт фокусного та комплексного державного управління [3].

Виключної уваги заслуговує розробка та реалізація концепції «цифрових робочих місць» у сфері публічного управління.

Як відзначено у Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, «цифрове робоче місце державного службовця – це концепція гнучкості в методах виконання посадових обов'язків державними службовцями, яка стимулює їх спільну роботу та взаємодію, підтримує децентралізовані та мобільні робочі середовища, передбачає вибір технологій для роботи [3]. Узагальнюючи наукові трактування дефініції «цифрове робоче місце», необхідно відзначити, що цифрове робоче місце публічного службовця слід розглядати як: 1) відповідне середовище, де організований доступ до необхідних цифрових інструментів для виконання посадових обов'язків в режимі онлайн та офлайн, 2) інтерфейс, що забезпечує з'єднання між внутрішніми робочими інструментами відомства та зовнішніми; 3) засоби зв'язку, які синхронізують роботу з зовнішніми та внутрішніми інформаційними ресурсами з дотриманням нормативів захисту інформації.

Також урядом схвалено концепцію розвитку цифрових компетентностей та затверджено план заходів з її реалізації до 2025 року.

Основною метою цієї Концепції є визначення пріоритетних напрямів і основних завдань з питань розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей, підвищення рівня цифрової грамотності населення, зокрема працездатних осіб, громадян похилого віку, малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, інших вразливих груп населення, в умовах розвитку цифрової економіки та цифрового суспільства [4].

Основними завданнями цієї Концепції є:

формування та розвиток цифрових навичок та цифрових компетентностей в суспільстві, що сприятимуть розвитку цифрової економіки та суспільства, а також розвитку електронної демократії і людського капіталу;

забезпечення правового регулювання з питань формування державної політики у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей громадян;

розроблення комплексних змін до законодавства, що забезпечить визначення цифрової освіти, цифрових навичок та цифрових компетентностей у сферах суспільного життя;

визначення системи та опису складових цифрової компетентності (рамки цифрової компетентності), а також вимог до рівня володіння цифровими навичками та цифровими компетентностями різних категорій працівників, зокрема в професійних стандартах;

забезпечення координації дій на рівні органів виконавчої влади з питань розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей;

створення індикаторів для моніторингу стану розвитку цифрових навичок та цифрових компетентностей;

підвищення рівня обізнаності громадян щодо небезпек в Інтернеті [4].

Підводячи підсумок, слід зазначити, що протягом останніх років: відбувається побудова організаційно-правової основи цифровізації діяльності публічних органів; значна увага приділяється кадровому потенціалу, розвитку його цифрових навичок та компетенцій. Від кваліфікації персоналу залежить ефективність та результативність процесів цифровізації органів публічної влади, тому питанню цифрової кваліфікації держслужбовців необхідно приділяти особливу увагу на всіх рівнях влади, а для активізації цих процесів потрібно розробити та впровадити результативну систему заходів розвитку цифрової грамотності у сфері публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації центральних та місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 194. UPL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-2020-n#Text> (дата звернення 7.12.2021)

2. Деякі питання цифрового розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. N 56. UPL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-n#Text> (дата звернення 7.12.2021).

3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення 7.12.2021).

4. Концепція розвитку цифрових компетентностей: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення 7.12.2021).

5. Положення про Міністерство цифрової трансформації України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856 UPL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-n#n12> (дата звернення 7.12.2021).

6. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. 2021 UPL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramkutsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/OR%20ЦК.pdf (дата звернення 21.09.2021).

АНАТОЛІЙ КРУГЛАШОВ,
*доктор політичних наук, професор, завідувач
 кафедри політології та державного управління
 Чернівецького національного університету
 імені Юрія Федьковича, директор НДІ
 європейської інтеграції та регіональних
 досліджень*

ЛОКАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО ЧИ ПОЛІТИЗАЦІЯ ЛОКАЛЬНОГО: ВИПРОБУВАННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Станом на сьогодні в Україні триває процес реформування системи державного управління або, визначаючи ширше – публічного управління (починаємо звикати до цього терміну), системи державної служби, служби в органах місцевого самоврядування (також варто вживати термін «публічна служба»). Ясна річ, що ці процеси мають свою логіку, власну історію, свої досягнення, невирішені проблеми і навіть провали. Тут хочу поділитися своїми міркуваннями над проблемами, які у нас є в системі місцевого самоврядування, місцевої демократії з точки зору двох категорій: локалізація політичного або політизація локального.

Насамперед, розглянемо, чому ця тема важлива. Вона важлива тому, що Україна постала перед дуже важливими випробуваннями. Ретроімперський проєкт (ретроімперський проєкт та політика Росії – це моя спроба створення концепції, яку я ще не завершив розвивати, але активно над цим працюю) не передбачає існування реальної державності України та й багатьох інших держав пострадянського простору. Тобто Росія поставила за мету знищити державність Білорусі, України і багатьох інших країн, або перетворити їх на квазідержавні утворення під своїм контролем. Війна, яка розпочата на нашій території 2014 року, триває досі. При

незмінних константах персоналій та цілей вищого політичного керівництва Росії і його курсу, ця війна поки що не має перспектив розв'язання, яка б влаштувала нас, українців, Україну і світове співтовариство. В. Путін є в цьому плані блискучим діагностом, який чітко вловлює слабкості своїх противників – тих, кого він обирає і призначає у свої жертви, і поки що «блискуче» паразитує на них. Звичайно, у жертви він вибирає тих, хто слабший. Україна об'єктивно є слабшою і без підтримки міжнародної спільноти – євроатлантичної, європейської, їй вкрай важко вижити. Допомогає нам, окрім стійкості багатьох наших громадян, те, що це усвідомлюють наші колеги. У 2014 році мені довелося побувати на важливій міжнародній конференції в Румунії, де я сказав нашим зарубіжним партнерам що після подій 2014 року ми повинні задатися одним простим питанням: хто наступний? Наші румунські колеги, польські, литовські та багато інших зміст і ціну цього питання доволі чітко розуміють. На жаль, далеко не всі, навіть в Об'єднаній Європі, це також усвідомлюють – через територіальну віддаленість, інерцію пасивного ставлення до динамічних і раптових змін світопорядку, культурної та політичної русофії і багатьох інших впливів. В таких несприятливих

умовах реформування в Україні – це є питання виживання і розвитку країни. І ключовим сектором змін має стати реформування системи публічної влади та управління. Наголошую: мінімальне завдання – виживання, але насправді виживання без розвитку неможливе.

Місцеве самоврядування відіграє величезну роль у підтриманні життєздатності державності та забезпеченні суспільного розвитку. Але пройдений нами шлях показує, що держава і суспільство довго не могли визначитися з його роллю і місцем у системі публічного управління. Спроби обрати та втілити в життя дієву модель організації місцевої влади позначені суперечливими тенденціями. Ми мали спробу централізації влади: згадаємо Леоніда Кравчука та вперше створені ним у 1992 році інституції представників Президента України на місцях. За нею відбулася спроба деконцентрації влади, саме деконцентрації, а не децентралізації – це наділення вагомими повноваженнями голів обласних і районних рад. Апогеєм її стали вибори 1994 року, які відбулися в тотальній зміні або хоча б можливості зміни місцевих і загальнодержавних політичних еліт. Далі відбувалися потужні процеси централізації влади і, на щастя, не дуже вдалі спроби з боку Леоніда Кучми взяти органи місцевого самоврядування під контроль у рамках створення президентської (з претензією на суперпрезидентську) республіку – згадаймо організацію та зміст референдуму 2000 року. У нас є досвід спроб зворотних процесів після Помаранчевої Революції, адміністративно-територіальної реформи та децентралізації влади. Вони, на жаль, провалилися, тому що політична реформа-2 так і не відбулася. Варта згадки також спроба з боку Віктора Януковича запровадити в Україні копію російської моделі вертикалі влади, тобто суперпрезидентську республіку, коли було взято під контроль органи місцевого самоврядування шляхом розстановки на місцях зручних і слухняних кадрів і усунення від посад тих керівників, які були опозиційними чи ненадійними. Ця ситуація мала місце по всій

Україні за єдиною технологією, не обійшла вона й Чернівці та Новодністрівськ у 2011 – 2012 роках. Нарешті, ми повинні звернутися до подій 2014 року, коли в Україні починається децентралізація, яка триває досі.

Таким чином, спроби локалізувати політику, поширити її впливи та довести владний контроль до мінімального рівня у нас відбувалися і відбуваються. І тому насправді політика у нас уже локалізована і певним чином наскрізно структурована. Адже на місцях, окрім все ще збереженої вертикалі виконавчої влади до районного рівня включно, ми маємо фактично тотальну партійну політичну структуру місцевих рад. Відтоді, коли почався процес створення об'єднаних територіальних громад (нині територіальних громад), нам довелося переконатися, що ключовим гравцем на цьому полі претендують виступати не самі територіальні громади, що було і має бути логічним і легітимним результатом децентралізації влади, не громадські організації як виразники їх різних і строка-тих інтересів, а виключно політичні партії України. До того ж, доволі обмежене їх коло. Так відбулася підміна, якщо не фальсифікація кінцевого адресата, бенефіціарія і суб'єкта місцевого самоврядування в Україні.

Тут хочу перейти до другої частини питання, що розглядається – політизація локально-го. Отже, на сучасному етапі реформування системи публічного управління ми замість вертикалі влади, яку намагалися вибудувати найбільш ретельно Л. Кучма і В. Янукович, отримали дуже цікаву іншу модель організації та інституалізації сфери публічної політики та управління. Це створення партійних вертикалей, плюралістичних за своєю природою, множинних, але таких, які пронизують всю політичну систему України згори донизу. Для того, щоб запропонувати відповідь на питання, добре це чи погано, і чим саме добре чи погано, а тим більше кому, ми повинні нагадати собі про роль сучасних політичних партій в Україні. І тут виникає парадоксальна, але не унікальна ситуація: політичні партії як інститут в усьому світі зазнають глибокої кризи, про що

писали класики політичної думки вже останні декілька десятиріч років. Політичні партії перестають бути інструментом представництва, агрегування, артикуляції та реалізації інтересів громадян, все менш успішно виконують ті нормативні функції, які необхідні для забезпечення життєздатності механізмів розвитку представницької, ліберальної демократії. В Україні це особливо помітно: вони перетворюються на картельні партії або, переважно, на ситуативні політичні проекти. Політичні партії контролюються тими, кого в Україні люб'язно називають відомим ще з часів античності словом олігархи, тобто владою небагатьох, які володіють основними матеріально-фінансовими ресурсами, та, власне, й донині визначають долю нашої країни.

Таким чином, в особі політичних партій України ми маємо політичні проекти, які намагаються охопити своїм впливом і пронизують Україну знизу догори і поділяють її на сфери галузевого або навіть територіального впливу з боку українського олігархату. Альтернативні спроби формування неолігархічних партій, які намагалися збудувати в Україні, наприклад, «Самопоміч», «Голос», не увінчалися успіхом і закінчилися тим чи іншим фіаско.

Нині через виборче законодавство, через усю систему законодавчих актів України створено ситуацію, коли влада в центрі і на місцях належить політичним партіям як інструментам впливу найбільш впливових олігархічних, фінансово-промислових груп в Україні. До чого це призводить? До багатьох наслідків, які осмислюються і потребують подальшого осмислення та реагування. Оця множинна, відносно плюралістична вертикаль, яку Роберт Даль називав «деформованою поліархією», чи спрацьовує вона в інтересах громадян? Звичайно так, наші олігархи є і нашими громадянами, і в такій частині можемо сказати, що вона працює в інтересах громадян. Але це, зазвичай, доволі

невелика частина нашого суспільства. Що ж стосується її більшої частини, то тут є підстави констатувати наступне. Коли з'явилася з 2006 року з наступними модифікаціями модель формально партійної структуризації виборчого процесу, зокрема і у формуванні виборчих комісій, і самого складу депутатського корпусу місцевих рад (за винятком голів місцевих громад, які можуть бути самовисуванцями і таким чином їх формування не є повністю підконтрольним політичним партіям), до чого це призвело? Це призвело до того, що ми насправді маємо ампутацію від нас з вами тієї важливої частини наших громадянських виборчих прав, які називаються пасивним виборчим правом. Адже ніхто із нас не може потрапити до складу відповідної місцевої ради як представницького органу громади, якщо він не є членом партії або хоча б не висунутий кандидатом у депутати і не підтриманий нею. Ми просто не будемо долучені до виборчого процесу. Наслідок дуже простий. Політичні партії формують виборчі комісії, політичні партії впливають на виборчий процес, політичні партії, отримавши ту чи іншу довіру виборців, заходять у місцеві ради.

Що ж відбувається далі? Ви знаєте, що останні місцеві вибори відбулися рік тому, і ми отримали наслідки, коли, наприклад, у Чернівецьку міську раду зайшов депутат, який отримав підтримку менше двох десятків виборців. Тобто, ця виборча система призводить до чергового викривлення волевиявлення на місцях. Не є винятком, коли у депутатський корпус потрапляють люди, які насправді не користуються підтримкою виборців навіть у межах окремо взятого виборчого округу. Виникає питання, хто кого в такому разі представляє, чий інтереси? Наступний момент: які можливості мають виборці впливати на своїх обранців після завершення виборів? Знаємо, що закон передбачає і регулярну щорічну звітність депутатів і місцевих голів, і механізм відкликання депутатів. Читаємо механізм

відкликання і знову з «радістю» бачимо: остаточне рішення приймає й останнім, вищим суддею в таких випадках є керівництво територіального осередку тієї політичної партії, яка висунула того чи іншого кандидата, що став депутатом. Знову коло замикається.

Отже, внаслідок такого законотворення та його застосування ми отримали становище, в якому територіальна громада як така і її мешканці, ми разом, не маємо іншого каналу впливу на формування і діяльність місцевих рад як виключно через політичні партії. Які, у свою чергу, є партійними проектами і які, у свою чергу, слугують інтересам обмеженої кількості наших же громадян. Ось така в нас політизація локального. Вона відбувається у формі партизації, а насправді поширення та зміцнення олігархічного контролю над Україною, її територією і громадянами згори донизу. Це породжує напружену й конфліктну ситуацію в державі. Звичайно, ця ситуація в певному сенсі набагато краща, аніж режим одноосібної диктатури, яка є, будемо відвертими, поруч з нами. Де «класичною» є Корейська Народно-Демократична Республіка. В останній можна говорити не просто про тоталітарний режим, а й про те, що я дозволю собі назвати неологізмом «криптомонархія». Тобто, коли це офіційно не монархічна держава, але насправді там править уже третій представник однієї династії. Цього терміну в літературі я не зустрічав і, на мій погляд, він заслуговує на увагу як дефініція, поруч із пропозицією концепції ретроімперської політики.

Підсумовуючи огляд процесів локалізації політичного та політизації локального, можемо констатувати наступне. В Україні склалася ситуація, коли ми маємо демократичні форми, демократичні інститути, навіть інструменти демократичної участі громад. У нас відбувається досить серйозний розвиток процедур і процесів, які забезпечують певне співвідношення і балансування механізмів представницької та прямої демократії. В останньому випадку ще не на користь прямої

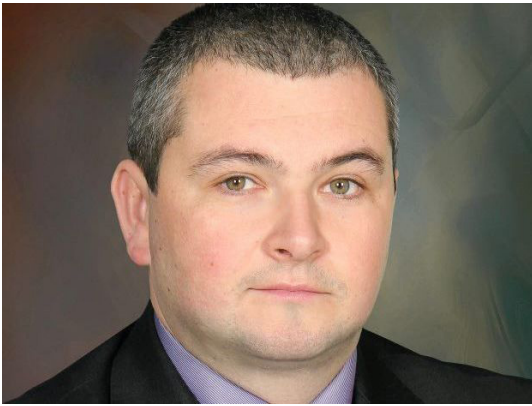
демократії на рівні місцевих громад переважно. Водночас, ми маємо втрату суб'єктності з боку двох найголовніших дійових осіб – громадян України (я кажу про більшість громадян) і територіальних громад на виборчий процес і на процеси діяльності органів місцевого самоврядування.

Ця дилема між локальною політизацією і локалізацією політичного в країні розв'язано у небезпечний для інтересів суспільства та долі державності спосіб, який закладає багато серйозних, загрозливих суперечностей, породжуючи нові форми відчуження громадян від влади, а влади від громадян. Влада помітно тяжіє до самоізоляції: давайте подивимося навіть на такі моменти, як у нас відбувається взаємодія між представницькими і виконавчими органами на місцях. Тобто мова йде про серйозні колізії і проблеми в системі вітчизняного публічного управління. І звідси принциповий висновок і пропозиції такі. виправити цю ситуацію можуть, безумовно, законодавчі та процедурні зміни, в тому числі виборчого законодавства, яке повинне, на мій погляд, зрівняти в правах і в доступі до формування депутатського корпусу і складу місцевих рад та у можливостях впливу на їх діяльність громадян, громадські організації та політичні партії. А самі територіальні громади повинні набути статусу основного суб'єкта виборчого процесу, а не місцева рада та її органи. І це, до речі, пропозиції Ради Європи, які я повністю підтримую як член Незалежної групи, експерт із Європейської хартії місцевого самоврядування її Конгресу місцевих та регіональних влад.

І останнє, проте ключове щодо наших перспектив. Політики в нашій державі і мене багато чим дивують. Але зокрема обидва рази після найбільш кризових моментів в історії – Помаранчевої Революції і Революції Гідності, влада в особі Міністерства освіти і науки робила той самий дивовижний жест. Вона за борт освітньої діяльності викидала соціально-політичні дисципліни –

політологію і соціологію як такі, що є непотребом з точки зору формування особистості кваліфікованого спеціаліста. Переконаний, що особистість кваліфікованого спеціаліста потребує цих знань, а особистість громадянина просто не може відбутися без них. Тому саме розвиток громадянської освіти є тим ключовим, довготерміновим і успішним фактором зміни ситуації патової взаємозалежності, я якій ми застрягли. Політика локалізована, локальність політизована, але в олігархічному модусі існування. Для того, щоб цей модус був змінений, щоб влада на місцях стала справою

громад, а не тільки окремих, по-різному обраних представників від імені громади, нам необхідна якісна громадянська освіта. Цей довготерміновий фактор, поруч з іншими необхідними політичними і соціальними змінами, забезпечить нам вихід на той рівень розвитку, який уможливить вирішення не лише мінімального завдання виживання України, але і її розвитку. Як демократичної, правової, соціальної держави, яка чітко заявила і повинна підтвердити разом з кожним із нам свій європейський і євроатлантичний вибір.

ДМИТРО ГЛОБАК,

*директор опорного закладу освіти
«Глибоцький ліцей Глибоцької
селищної ради»*

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ, РІШЕННЯ

У 2014 році в Чернівецькій області було десять громад, які захотіли об'єднатися. У 2015, з новим бюджетним роком, ці громади почали жити з фінансовою автономією, і, відповідно, фінансувати заклади освіти, які є в їхньому управлінні. Ми розуміли, що для Глибоцької селищної ради буде надзвичайно важко здійснювати управління без створення повноважного органу і, водночас, не мали наміру делегувати ці повноваження іншим органам, вважаючи це неефективним. Тому вже у 2015 році був створений відділ, який спочатку називався відділом освіти, а потім йому доєднали інші функції – культуру, спорт, молодь і туризм (стандартна ситуація, як і в більшості громад). Зауважу, що Глибоцька громада вважається середньою по

Україні, вона налічує близько 20 тисяч населення. Для прикладу, поруч з нами є така велика потужна громада як Сторожинецька, що має 50 тисяч мешканців, ну і, відповідно, в області є громади, які мають по 3-4 тисячі населення.

Отож, ми створили орган, який спочатку здійснював лише управлінські функції, а потім, через певний період, він отримав і фінансовий напрям та почав здійснювати фінансування закладів освіти. Більшість тих перших громад, які були об'єднані на території Чернівецької області, працювали, не маючи чіткого нормативного підґрунтя ідесь випереджаючи законодавчий процес. Наш принцип був такий, що краще рухатися в неправильному напрямку і потім це

усвідомлювати, ніж просто чекати і не рухатися взагалі нікуди.

Ми мали низку доволі нестандартних рішень у системі освіти, наприклад, у 2016 році першими в області закупили вживаний автобус для перевезення учнів за 400 тисяч гривень, коли новий український «Еталон» коштував 1 млн. 300 тис. чи 1 млн. 400 тис. і мав більші витрати пального. Такі нестандартні рішення дали нам набагато кращі передстартові можливості. Ми задовольнили потреби одного населеного пункту у перевезенні дітей і, можливо, саме цей момент став ключовим для того, що в подальшому цей населений пункт захотів об'єднатися з нашою територіальною громадою.

У 2016 році Глибоцький ліцей і, відповідно, громада, подали проєкт на кращий опорний заклад Чернівецької області. Більшість членів журі підтримали нашу стратегію, наш напрямок і ми отримали перше місце. Як бонус на той час було передбачено додаткові кошти в розмірі 2 млн. 400 тис. гривень. Але оскільки в депутатського корпусу були відсутні можливості прийняти чітке рішення, не було політичної волі, нам довелося довгий час «загравати» з обласною державною адміністрацією і говорити, що також вважаємо себе опорним закладом. В результаті ми змушені були відмовитися від реалізації цього проєкту, і кошти були спрямовані в інші навчальні заклади Чернівецької області. Хочу сказати, що в подальшому інший склад депутатів зрозумів, що цей шлях не є безповоротним, і все одно доведеться до нього повернутися.

Пізніше, у 2018 році під час участі у проєкті «Децентралізація на практиці вчимося один від одного», наші фахівці мали можливість відвідати Хмельницьку область для ознайомлення з їх досвідом, після цього за участі відповідних експертів з України і Республіки Польща була розроблена чітка стратегія створення

спроможної освітньої мережі.

У 2018 році теж у певних регіональних навчальних закладах порушується питання щодо автономії навчальних закладів. Зважаючи на те, що майже 90% керівників наших навчальних закладів просто не готові впроваджувати фінансову автономію, це рішення не було в нас підтримано.

У 2019 році відділ освіти був реорганізований у відділ культури, молоді та спорту. Тоді ж наш навчальний заклад впровадив елементи харчування від Євгена Клопотенка. Наші учні мають можливість здійснювати вибір того харчування, яке вони хочуть отримати саме сьогодні. Йшли ми до цього наступним чином: провели анкетування серед учнів і з'ясували, по-перше, що вони хочуть, по-друге – що вони не хочуть, спробували це поєднати. На сьогодні нашу систему харчування умовно можна назвати державно-приватним підприємством, де спільно існують і працівники ідальні, які фінансуються з місцевого бюджету, і приватний підприємець. В Чернівецькій області така форма, наскільки я знаю, діє тільки у нас. Всі перевірки, які здійснювалися за цей період часу, не виявили ніяких порушень.

У 2019 році ми беремо участь у проєкті «Децентралізація приносить прозорість та ефективність в освіті та медицині». У нас з'явився новий елемент управління закладом освіти – наглядові піклувальні ради. Ми вже маємо досвід їх роботи і, відповідно, результати. Завдання, які ставлять нам члени наглядової ради, ми будемо виконувати. Крім того, в них є щоденні повноваження, вони мають можливість клопотати перед органами місцевого самоврядування щодо відсторонення керівника навчального закладу. Ще одним з інструментів є інституційний аудит, за рішенням якого теж може подаватися таке клопотання.

ТАРАС ХАЛАВКА,

*менеджер проєкту
«Голос громади в місцевому
самоврядуванні»*

РОЗВИТОК ПАРТИСИПАТИВНОЇ ДЕМОКРАТІЇ У ГРОМАДАХ ОБЛАСТІ

Важливе завдання для розвитку місцевого самоврядування – заактивізувати мешканців громад, навчити їх бути відповідальними. Одним з таких шляхів є партисипативна демократія, впровадженням якої ми займаємося в десяти громадах області. Декілька слів про проєкт «Голос громади в місцевому самоврядуванні», що реалізується за підтримки програми DOBRE. Проєкт діє в Чернівецькій області рік і триватиме ще декілька місяців. Робота ведеться в десяти громадах: Усть-Путильській, Вижницькій, Великокучурівській, Глибоцькій, Новоселицькій, Мамалигівській, Рукшинській, Недобоївській, Клішківській і Хотинській. Працюємо ми з ними в трьох основних напрямках: перший – це розвиток партисипативної демократії, другий – організаційний розвиток громадських організацій і місцевих ініціативних груп, третій напрямок – активізація молоді.

Щодо першого напрямку, то я зупинюся зразу на результатах. Ми провели аналіз, які інструменти місцевої демократії впроваджено у цих громадах, і станом на травень було визначено 24 таких інструменти. Вони були різні: в деяких громадах затверджені додатковими положеннями до статуту і широко анонсовані, в деяких були прийняті нормативні акти, які ніколи не використовувалися. За цей період – трохи більше

ніж пів року – громади отримали впровадили ще 23 механізми залучення громадян. Найпопулярніший з них – електронні петиції, на другому місці – місцеві ініціативи, громадські слухання та громадські консультації. Важливими інструментами є громадський бюджет та створення громадської ради. Що це дає? Насамперед, розширює можливості мешканців впливати на прийняття рішень. Однак мало лише прийняти документ, головне – щоб він запрацював. Для цього, по-перше, має бути розуміння з боку влади, що це таки потрібно – не для галочки, не для DOBRE, не для Українського Народного Дому, а саме для них. А по-друге – щоб мешканці дізналися, що такий інструмент є. Власне, зараз ми найактивніше працюємо над другим: проводимо у всіх громадах інформаційні кампанії, розповідаємо про ці механізми, залучаємо мешканців, показуємо, як цими інструментами можна скористатися. Крім того, ми допомагаємо владі під'єднувати певні інструменти, тому що ті ж електронні петиції потребують сайту, через який вони будуть подаватись і голосуватимуться – це трошки складніше, ніж, наприклад, громадські слухання. І на сьогодні маємо приклади, що вісім з восьми інструментів уже працюють в громадах.

Завдання для наших громадських організацій я бачу в наступному: по-перше,

підтримувати в громадах ті активності, які вже запроваджені, а також поширювати цю діяльність на інші громади, тому що десять громад з п'ятдесяти – це тільки 20%. І якщо ми хочемо мати сильне громадянське суспільство, ми повинні мати ці механізми, мати активних людей у всіх наших громадах, навчати цих активних грома-

дян. Є приклади, коли люди повертаються з-за кордону, починають працювати в органах місцевого самоврядування і стають одночасно громадськими активістами. І в них горять очі. І це дуже важливо. Власне, над цим і Український Народний Дім, і інші громадські організації мають працювати надалі.

ВАЛЕРІЙ РОМАНЕНКО,

*депутат Дністровської
районної ради*

МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАД ДОСІ НЕДОСКОНАЛИЙ

Наша громада була створена однією із перших, у 2015 році. Тоді об'єднані територіальні громади очолили ідейні представники органів місцевого самоврядування, які вірили (і я теж) у те, що ця реформа змінить наше життя на краще. Ми розуміли, що немає відповідної законодавчої бази, є велика кількість проблем, які доведеться вирішувати, що буде чинитися спротив з боку системи, але водночас було розуміння, що нам потрібно рухатися вперед.

Одним із позитивних кроків на той момент було відвідування різних регіонів України. Якби ми почали робити це раніше, активніше обмінюватися набутим досвідом, ми б уже мали сьогодні зовсім інший, якісніший рівень життя. Поїздки за кордон, залучення міжнародних фондів, участь у міжнародних проєктах дали кожному з моїх колег багатющий досвід. Однак, застосовувати його на практиці надзвичайно проблемно, оскільки відповідної законодавчої бази немає і сьогодні. Мова йде про те, що всі про-

цеси досі регулюються в ручному режимі.

Візьмемо до уваги фінансове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування. В різні періоди відповідно до постанов Кабінету Міністрів, розпоряджень та інших владних документів, окремі види податків то вилучалися, то додавалися, то змінювалася відсоткова ставка. Наведемо приклад. Акцизний збір зараховувався до місцевого бюджету, потім відсоток зменшився, потім його взагалі забрали, зараз повернули назад, а в бюджеті на наступний рік його взагалі планують вилучити.

Наступне. На території громад, різних за своєю спроможністю, працює велика кількість промислових підприємств, які зареєстровані в інших регіонах України. Тобто вони здійснюють свою господарську діяльність тут, а податки йдуть за місцем їхньої реєстрації. Таким чином до бюджету громади не зараховуються доволі великі суми.

На сьогодні у бюджеті на 2022 рік

не передбачено базової дотації та дотації вирівнювання. Я не кажу, що громада має жити за рахунок фінансування держави, але не потрібно забирати в громади те, що вона зробила сама. Передача на місця великої кількості повноважень має забезпечуватися відповідним фінансовим ресурсом. Я вважаю категорично неприйнятною ситуацію, коли не можна використати власні кошти, якщо не забезпечено доходів у розмірі понад 105%.

Те саме щодо освітньої субвенції. Якщо вона була тим чи іншим чином зекономлена, є залишок, то він може використовуватися виключно у наступному бюджетному періоді. Однак, у Верховній Раді пройшов перше читання один із законів щодо змін до бюджетного законодавства, який передбачає вилучення залишків цих коштів. А їх можна було б використати на покращення матеріально-технічної бази навчальних закладів, на будівництво, реконструкцію, ремонт харчоблоків, внутрішніх санвузлів тощо. Це потрібно робити. Це є те, що забезпечує нам

нормальну життєдіяльність установ комунальної власності.

Вихід, який особисто я бачу на сьогодні, – це активізація громадських організацій, навчання депутатів. Давайте подивимося на сьогоднішній склад органів виконавчої влади різних рівнів і місцевого самоврядування. У владу прийшло багато людей, які роками змінювали крісла і посади. І вони принесли той механізм діяльності органів державної влади у місцеве самоврядування, ті самі принципи і ту саму неспроможну систему. Тому тільки через активізацію громадян, через залучення їх до управлінських процесів, через обмін досвідом можна досягти вагомих результатів. Правильною є позиція, щоб поїхати, подивитися, перейняти досвід і зрозуміти: «чому я не зробив до цього часу те, що зробив інший?». Тому хочу побажати всім нам успіхів та віри у краще майбутнє. Давайте робити правильний вибір на користь місцевого самоврядування.

Наукова думка

ВІДБУЛАСЯ VIII МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ «МУНІЦИПАЛЬНІ ЧИТАННЯ ІМЕНІ АНТОНА КОХАНОВСЬКОГО»

17 жовтня 2021 року у Червоній залі Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича відбулося урочисте відкриття конференції та круглий стіл на тему «**Діяльність органів муніципального управління в умовах пандемії COVID-19**». «Муніципальні читання імені Антона Кохановського» – це щорічний захід, мета якого – розглянути низку актуальних питань, пов'язаних з місцевим самоврядуванням та муніципальним управлінням, розвитком взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства, наближенням змісту і форм діяльності органів місцевого самоврядування до провідних моделей, що існують у країнах ЄС.

Традиційно організаторами конференції є Чернівецький регіональний центр підвищення кваліфікації і кафедра політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича за підтримки Представництва Фонду Ганса Зайделя в Україні, Республіці Молдова та Румунії.

Серед учасників – науковці, експерти та практики, представники органів місцевого самоврядування, державної виконавчої влади, інститутів громадянського суспільства.

Гостей конференції привітали перший заступник голови Чернівецької обласної ради Микола Гуйтор, ректор Чернівецького

національного університету Роман Петришин, Повноважний радник-посланник Генерального Консульства Румунії в Чернівцях Дан Константін, а також організатори конференції: директор Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації Микола Ярмистий

та завідувач кафедри політології та державного управління ЧНУ ім. Ю. Федьковича Анатолій Круглашов.

Під час круглого столу мова йшла про інтегрований підхід до розвитку територіальних громад, організацію системи освіти та основні проблеми, які цей процес супроводжують, а також загалом про випробування спроможностей громад. Учасники говорили про низку кроків, необхідних

для того, щоб успішно завершити процес децентралізації і уникнути загроз, які виникають перед громадами.

На сьогодні досі гостро стоїть питання законодавчого забезпечення діяльності територіальних громад у різних сферах, їх фінансової спроможності, налагодженої взаємодії з виконавчою владою. Актуальною є потреба у підвищенні професійного рівня фахівців, що працюють у сфері місцевого самоврядування, та депутатів місцевих рад. Поряд з тим важливим напрямом роботи є підвищення рівня громадянської свідомості і відповідальності мешканців, активізація громадян шляхом запровадження і використання різних інструментів участі.

18 листопада розпочалося онлайн-засідання секції «Політичний діалог у процесі реалізації органами місцевого самоврядування нових повноважень: цілі, завдання та засоби». Темою для розгляду стали процеси децентралізації в Україні, а також досвід європейських країн.

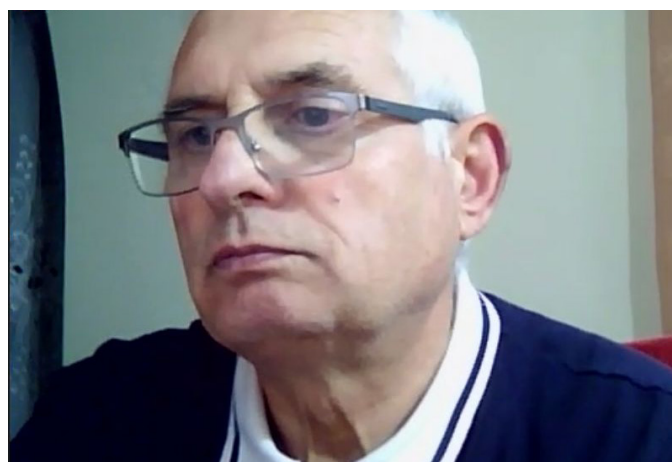
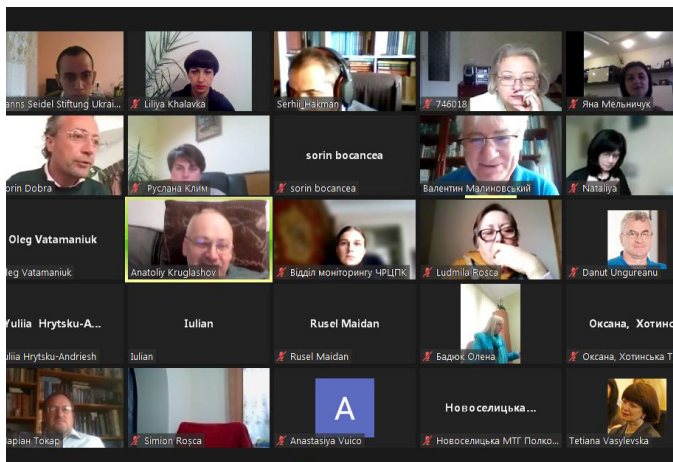
Зокрема, учасники говорили про особливості формування субрегіонального рівня в процесі децентралізації, соціальний діалог як умову ефективного функціонування адміністративної системи, довіру як передумову та результат партнерських взаємовідносин між органами місцевого самоврядування та громадянами. Мова йшла також про особливості розвитку територіальних громад в умовах ковідної кризи та про актуальність публічної взаємодії неурядових організацій національних меншин і територіальних громад.

Поряд з цим було розглянуто низку питань щодо досвіду європейських країн: стратегію українсько-польських відносин у національному, регіональному та ло-

кальному вимірах, опір адміністративній децентралізації Румунії, а також болгарський досвід децентралізації.

Окремою темою для розгляду під час «Муніципальних читань імені Антона Кохановського» стало **стратегічне управління**, оскільки на сьогодні воно є одним із найбільш актуальних питань для органів місцевого самоврядування. Науковці та практики з України, Польщі, Республіки Молдова та Румунії розглядали різні аспекти, пов'язані із стратегічним управлінням, його можливостями і перешкодами реалізації в Україні, а також ознайомилися із європейськими практиками впровадження цього інструмента.

В рамках засідання другої панелі учасники також говорили про місцевий соціально-економічний розвиток, зокрема в умовах дії карантинних обмежень, вплив децентралізації на розвиток окремих сфер діяльності, ресурсний потенціал громад, планування, підходи до сталого розвитку у транскордонному співробітництві тощо.

МАРІН ГЕРМАН,

*кандидат політичних наук,
директор Інституту Політичних
Студій та Соціального Капіталу,
головний редактор МедіаЦентру
БукПресс*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ БЕЗ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ – ШЛЯХ ДО «ІНСТИТУЦІЙНОЇ НЕВДАЧІ» (ДОСВІД КРАЇН ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ)

Досить часто у країнах ЦСЄ при обговоренні необхідності проведення реформ звертають уваги здебільшого на інституційні складові суспільно-політичних процесів, а неформальні, позаінституційні аспекти, які важче проаналізувати і вимірювати, не вважаються пріоритетними. Саме ці неформальні аспекти розкриваються у політичних науках за допомогою теорій соціального капіталу, які пояснюють успішність або неуспішність певної реформи, в тому числі децентралізації.

Вперше детально і аргументовано вплив соціального капіталу на місцеву реформу і децентралізацію показано у праці Роберта Патнама «Творення демократії. Традиції громадської активності в сучасній Італії». Американський політолог вивчав процес децентралізації в Італії з 1978 по 1986 р. Тоді вперше в історії Італії уряд вирішив передати фінансові та управлінські повноваження провінціям. Політолог констатує, що на півночі Італії де існують традиції демократичного будівництва та соціальної солідарності, реформа була ефективною, а на півдні – з політично пасивним населенням, монархічним минулим та загальною недовірою до політичних інституцій – децентралізація ще більше деформувала соціальну, економічну та політичну струк-

туру, особливо на перших порах реформи. На півдні Італії, як пише політолог, децентралізація стала певною феодалізацією, адже інституції не мали відповідного соціального підґрунтя.

Висновок американського політолога є наступним: інституційний успіх децентралізації залежить від накопиченого соціального капіталу в певному регіоні. Соціальний капітал, на його думку, є сумою норм, цінностей та довіри між людьми – певний клей, що з'єднує суспільство та формує колективну дію. Інакше кажучи, без соціального капіталу люди не думають колективно, а лише індивідуально. Без нього громада не є громадою, а об'єднанням егоїстів.

Я часто згадую цю працю під час аналізу реформи децентралізації в Україні, адже Патнам показав, що зміна інституційного дизайну не означає автоматичної зміни практик політичної поведінки. Ми можемо по-різному називати інституції, але вони від цього не почнуть автоматично працювати по-новому.

Так само як в Італії, в Україні різні регіони мають різне минуле, різні політичні традиції (деякі сформовані в Австрійській імперії, інші – в Російській, одні мають сільське коріння, інші – міське, переважно радянське

походження). У підрозділі «Уроки італійського регіонального експерименту» Патнам стверджує, що «інституційна ефективність зумовлена соціальним середовищем». Децентралізація півночі була успішною, адже там розвивалися горизонтальні громадські зв'язки, те що стимулювало розвиток економіки, тоді як на півдні панували вертикальні соціальні зв'язки. Вертикальна залежність, експлуатація, відсталість та бідність спричинюють недовіру до органів місцевої влади. Клани півдня контролювати всі ці процеси, а децентралізація відбувалася лише на папері Чи означає це, що регіони України з нерозвиненим соціальним капіталом, в яких люди не довіряють сусідам, владі, ЗМІ, судовій системі та власному успіху, приречені на інституційну невдачу? Чи може зміна інституцій у відсталих регіонах сприяти виходу з порочного кола корупції та бідності? Роберт Патнам підкреслює, що зміни можливі, але вони є досить повільними. Аналізуючи величезний масив статистичних даних з різних регіонів Італії, він підкреслює, що зміна інституцій все ж таки має в довгостроковій перспективі позитивні наслідки. Патнам показує, що «інституційна історія здебільшого рухається повільно. Там, де займаються створенням інституцій (а не просто пишуть Конституції), час вимірюється десятиліттями». В умовах зміцнення популізму як політичного тренду у світі в цілому, та в Україні зокрема, сьогодні поняття «десятиліття» для децентралізації і місцевої демократії може означати інституційну невдачу, адже в моді сьогодні є рішення, які мають миттєвий медійний ефект.

Україна дійсно схожа на Італію, проте у нас кліваж є швидше захід-схід, ніж північ-південь. З іншого боку, Україна успадкувала радянську управлінську модель, яку прагне зараз модернізувати. Україна також успадкувала від комуністичної системи проблеми, пов'язані з соціальним капіталом.

В одній зі своїх київських лекцій аме-

риканський політолог Френсіс Фукуяма відзначив, що «в усіх посткомуністичних країнах існує особлива проблема, пов'язана із соціальним капіталом та довірою, через спадщину марксизму-ленінізму. Марксизм-ленінізм був політичною системою, яка навмисно пристосована для виснаження соціального капіталу». Держава-партія навмисно порушувала існуючі зв'язки, які утримують разом профспілки, підприємства, церкви, різноманітні приватні організації, та замінювала ці горизонтальні зв'язки між звичайними людьми вертикальним зв'язком між громадянами та самою державою, торкаючись навіть зв'язків у самій родині. СРСР як імперія культивувала лояльність щодо правлячої верхівки. Варто лише згадати радянського «героя» Павлівка Морозова, який за версією радянських ідеологів підвів свого батька під справедливий суд. Ця спадщина марксизму-ленінізму й досі впливає на суспільно-політичні настрої населення.

Тому для ефективної децентралізації не є достатньою зміна законодавчої бази або фінансових механізмів взаємодії між центром і регіонами. Потрібна постійна комунікація між органами місцевої влади та громадянами для формування відносин довіри. Потрібна ефективна система залучення громадян та ЗМІ до контролю над органами місцевої влади. Потрібні також неупереджені місцеві ЗМІ та кошти з місцевих бюджетів для підтримки громадянського суспільства. Також потрібна дієва система боротьби з корупцією на місцевому рівні і консолідація відчуття того, що місцева демократія є спільною справою всієї громади.

Найбільшим ворогом соціального капіталу є недовіра. Для протистояння йому потрібно на всіх рівнях місцевої влади запроваджувати прозорі правила: щодо кадрової політики, фінансів, публічних закупівель тощо. Лише у цьому випадку описані Патнамом «десятиліття», необхідні для змін на краще, будуть продуктивними десятиліттями, а не періодом стагнації і розчарувань.

ВАЛЕНТИНА БОГАТИРЕЦЬ,

*к.політ.н., доц. кафедри сучасних
іноземних мов та перекладу, локальний
керівник проєкту і бінарна лекторка*

ВІРТУАЛЬНИЙ ОНЛАЙН-КУРС «БУДУЄМО ЄВРОПУ РАЗОМ» (МОДУЛЬ ІМЕНІ ЖАНА МОНЕ) ЯК ОСНОВА РОЗБУДОВИ ЄВРОПИ В УКРАЇНІ - ВІД ТЕОРЕТИЧНОГО АСПЕКТУ ДО ЕМПІРИЧНОГО ДОСВІДУ

Мені було надзвичайно приємно долучитися до міжнародної наукової конференції «Муніципальні читання імені Антона Кохановського», організованої Чернівецьким регіональним центром підвищення кваліфікації і кафедрою політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича спільно з Чернівецькою міською радою. На мою думку, досить символічним є той факт, що щорічна конференція, яка стала своєрідним брандом, проводиться у річницю народження легендарного бургомистра Антона Кохановського, який вбачав сенс життя не у власному збагаченні, а в діяльності, спрямованій на досягнення конкретних і вагомих для суспільства результатів. І такі чесноти та прагнення до покращення умов життя громад є надзвичайно актуальними у контексті наближення перспектив європейської інтеграції України шляхом адаптації діяльності органів місцевого самоврядування до провідних моделей устрою, що існують у країнах ЄС.

Варто зазначити, для ефективного розв'язання стратегічних і тактичних завдань поточної розбудови української державності важливе значення має, передусім, глибоке осмислення й творче запозичення досвіду світових лідерів у

впровадженні та постійному удосконаленні демократичної практики управління високорозвинутими у політичному й економічному сенсі країнами Європи. Разом з тим просування України до Європи – це не лише підписання формальних угод, а насамперед, розбудова Європи в Україні; це глибоке розуміння, що таке Європа, які цінності та стандарти закладені в основу європейської ідентичності, і що саме спонукає та надихає європейців ідентифікувати себе з Європою, де найвищою соціальною цінністю є людина, і все державне та соціальне життя спрямовані на забезпечення максимального комфорту та захисту її прав та свобод. Саме це стало основною метою розробленого курсу «Будуємо Європу разом: європейська єдність та інтеграційні процеси» в рамках модуля імені Жана Моне (“Doing Europe: Cohesion and Integration in the European Union”, координованого керівником проєкту Тетяною Хавлін – к.с.н. кафедри соціальних наук філософського факультету (Університет Зігена/Universität Siegen, Німеччина).

«Будуємо Європу» – це міжнародний вимір завдань Європейського простору освіти, який популяризує активну участь молоді в демократичному житті суспільства та політичний діалог місцевого самоврядування та муніципального управління, наближення перспектив європейської інтеграції, важливість підписання Угоди про асоціацію, поширення європейських цінностей та підвищення рівня обізнаності українців щодо розвитку відносин України та ЄС. Наразі на території держави реалізується більше 300 галузевих проектів ЄС, які є безкоштовними для громадян України. В освітньому секторі, зокрема, наймасштабнішою програмою є ERASMUS. Це інформаційна кампанія, яка спрямована на підвищення рівня обізнаності громадян щодо політики Європейського Союзу, відносин України та ЄС, а також Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та всеосяжної зони вільної торгівлі. (УЧАСТЬ молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри : щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 року) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Державна служба молоді та спорту України. – К., 2012. – 222 с.)

«Ми – Європа! Не запитуйте, що Європа може зробити для вас, але запитайте, що ви можете зробити для Європи, розбудовуючи Європу!», йдеться в «Маніфесті» перебудови Європи, ініційованому соціологом Ульріхом Беком і депутатом Європарламенту Даніелем Кон-Бендітом у 2012 році. Ця ідея спонукала авторів проекту до усвідомлення головних та першочергових засад ЄС – єдності та інтеграційних процесів. Разом з тим проект DoEU сфокусований на нещодавніх подіях у Європі, які значно посилили євроскептичні настрої. Його метою були відповіді на низку питань: як сприяти згуртованості та єдності ЄС у часи поглиблення кризи націоналізму Східної Європи, як ефективно сприяти по-

дальшим інтеграційним процесам, беручи до уваги набутий досвід Brexit та протестного руху «жовтих жилетів». З огляду на це ідея «Розбудовувати та укріплювати підвалини єдиної Європи для громадян» має пропагуватися та підтримуватися на всіх рівнях, особливо шляхом залучення молоді через наукові стипендії, гранти та проекти. Завдяки широкому використанню інформаційно-комунікаційних технологій, а також відкритих освітніх ресурсів цей проект сприяє об'єднанню Сходу та Заходу Європи шляхом здійснення академічного діалогу з питань європейської інтеграції та єдності в Університеті Зігена в Німеччині та Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича в Україні, як пріоритетного партнера у розбудові єдиної Європи та Європи в Україні у рамках Східного партнерства.

Разом з тим, вагомим є той факт, що євроінтеграційні аспірації України гостро порушили проблему високоякісного перекладу, позаяк реалії сьогодення як ніколи вимагають згармонізованості національних стандартів України з міжнародними європейськими. Професійний переклад як когнітивна діяльність розкриває тісний взаємозв'язок між різними динамічними процесами соціокультурної діяльності людства у процесі крос-культурної комунікації. І вирішальним кроком для подальшої співпраці та участі у новому проекті "Doing Europe: Cohesion and Integration in the European Union" стала надзвичайно потужна, професійна та креативна командна діяльність наших студентів-культурних дипломатів, які спілкувалися переважно англійською, а також іспанською, німецькою та румунською (європейські мови, які викладаються на нашій кафедрі), що посприяло конструктивному діалогу та взаємозбагаченню досвідом зі студентами інших закладів, а також стало домінантою створення позитивного іміджу не лише Чернівецького національного

університету імені Юрія Федьковича, а й України, загалом. (<https://www.eurosci.net/events/what-eu-means-us-video-students-valentyna-bohatyrets-chnu>)

Під час слухання курсу студенти набули практичних компетенцій, використовуючи базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, та економічних заasad розвитку суспільства. Приміром, застосовуючи метод соціологічного спостереження, вони аналізували суспільні явища та процеси, які сприяють згуртованості та єдності ЄС у часи поглиблення кризи націоналізму Східної Європи за допомогою різноманітних теоретичних моделей соціальної взаємодії, соціальної структури та соціальних змін. На своїх форумах, в чатах з друзями та в 'digital storytelling', розвиваючи навички креативного та критичного мислення, вони продемонстрували здатність аналізувати та формувати свої власні судження та переконання у різних сферах політики Євросоюзу: зовнішньої, гендерної, імміграційної, культурної дипломатії та освітньої політик. Розвивали комунікативні компетенції та навички міжособистісного спілкування під час Zoom break-rooms, висловлюючи власні точки зору, розробляли спільні правила та принципи для проєктної командної діяльності. У командних проєктах вони коригували особисту поведінку відповідно до динаміки різних груп та ситуацій. У сучасний період функціонування українського суспільства, коли розробляються різні моделі його розвитку, надзвичайно важливим є активне залучення громадян до суспільно-громадських процесів. І даний курс посприяв їх розумінню фундаментальних процесів демократії; можливості виявлення та розуміння громадських проблем; їх участь у командних та 'study-buddy' форумах і чатах для обговорення цілої низки культурних, соціальних, політичних та релігійних проблем, сприяли вивченню проблеми громадянської культури та громадянської компетентності в сучасних умовах розвитку суспільства.

Не менш важливими стали лінгвосоціокультурні компетенції слухачів курсу. «Двомовні та двокультурні» учасники DOEU стали медіаторами різних мовних та культурних систем. Будучи громадянами різних країн, різних політичних систем, ідентичності, менталітету, культур та різного походження, студенти Університету Зігена в Німеччині та Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича в Україні змогли безпосередньо усвідомити культурну «іншість».

Олександра Гривас, студентка 3-го курсу спеціальності «Політологія» факультету історії, політології та міжнародних відносин: «У 1 семестрі 2020-2021 навчального року я стала студенткою курсу з Європейської інтеграції від Зігенського університету і у мене залишилися лише позитивні враження та емоції після його завершення. У першу чергу, цей курс був корисним для моєї спеціальності, за якою я навчаюся в університеті, оскільки європейська інтеграція – це також частина великої політики. Наступний пункт, який я хотіла би виокремити – це високий рівень компетентності та досвіду професорів, - вони справді є професіоналами власної справи. Заняття проходили цікаво та морально легко: ти завжди відчував себе втягнутим в діалог і не помічав як плине час.

Ще один великий плюс – це атмосфера. Як німецькі, так і українські студенти, - ми всі дізнавалися корисну та популярну інформацію не лише про Європейський Союз як такий, але й про його економічні, політичні, культурні

аспекти, про його проблеми, кризи та значні переваги.

Дуже сподобалося ще й те, що лекції проходили англійською мовою й ніхто не відчував себе обділеним, бо все було справедливо щодо обох сторін. Підсумовуючи все вищесказане, можу впевнено сказати, що цей курс навчив мене багатьох речей, серед яких є такі:

- тайм-менеджмент;
- написання аналітичних текстів англійською мовою;
- широке висловлення власної думки;
- відсутність страху, що тебе можуть неправильно зрозуміти;
- ведення міжкультурного спілкування;

Я щиро вдячна всім, хто причетний до організації та проведення цього курсу, за здобуті знання та гарно проведений час!»

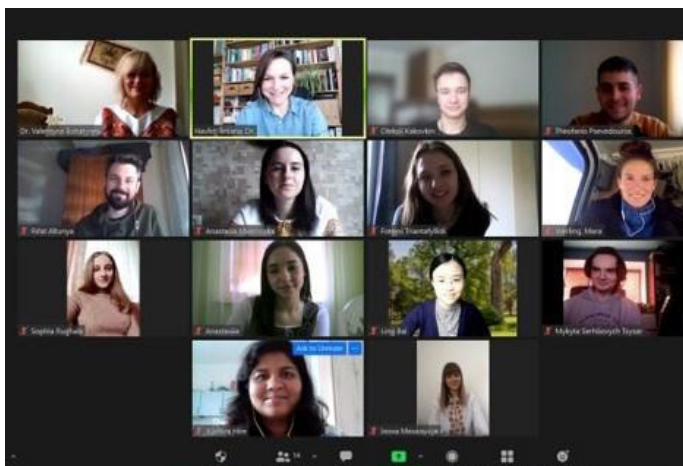
<https://www.facebook.com/100007270891760/posts/o2794646244121045/?d=n>

Зважаючи на популярність курсу «Будуємо Європу разом: європейська єдність та інтеграційні процеси» серед студентів, у квітні-липні 2021 року студенти двох університетів прослухали онлайн-курс «Проблеми формування політичної свідомості та долучення широких мас (grassroots) до прийняття політичних рішень Євросоюзу», який розглядав проблему громадських ініціатив та активності – тобто колективних дій широкого загалу громадянського суспільства як

Європі так і в Україні, позаяк низові суспільні рухи та громадські ініціативи формують контекст, у якому вони виникають. Яскравим прикладом для вивчення низинного руху стала ініціатива студентів факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича святкувати День Вишиванки як генетичного коду українського народу на рівні факультету, університету, України, а далі з національного рівня це свято перетворилося у Всесвітній день вишиванки – яскравий символ української культури та національної єдності.

Цей курс став передумовою виховання громадянського світогляду та ідентичності та відстоювання права впливати на публічну політику і, відповідно, сприяти усвідомленню слухачами їхньої активної громадянської позиції у суспільному контексті.

На завершення варто зазначити, що набуті знання, досвід та компетенції під час слухання курсу дозволили студентам усвідомити та надалі практично втілювати основні цінності та стандарти, закладені в основу європейської ідентичності, сприяти розбудові правової держави та громадянського суспільства в Україні, захищаючи національні інтереси та власні права та свободи, що і є основою розбудови Європи в Україні.

ЗИНОВІЙ БРОЙДЕ,
*радник голови облдержадміністрації,
 директор ДНТЦ «Екоресурс»,
 кандидат технічних наук*

ГОЛОВУВАННЯ УКРАЇНИ У СТРАТЕГІЇ ЄС ДЛЯ ДУНАЙСЬКОГО РЕГІОНУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ІНТЕГРУВАННЯ

Головування України в Стратегії ЄС для Дунайського регіону (EUSDR) у 2021-2022 рр. здійснюється за вихідною домовленістю віцепрем'єра України з Комісаром ЄС 02.07.2020¹ про поглиблення євроінтеграційної співпраці у сфері транскордонного співробітництва (ТКС) і взаємодії за EUSDR, активно започаткованої у 2010 р.². На тлі амбітних рішень³ і перспектив залучення України до реалізації Європейської Зеленої угоди⁴ та Ініціативи Тримор'я (3SI) разом з Молдовою⁵, це відкриває широке поле можливостей не тільки для держави, але й для її прикордонних регіонів і більшості територіальних громад.

1. Загальна інформація

Дунайська стратегія ЄС об'єднує 14 країн, з яких 9 – члени ЄС (Австрія, Болгарія, Німеччина, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія, Чехія), та ще 5 не є членами ЄС (Боснія і Герцеговина, Молдова, Сербія, Чорногорія і Україна). Лише дві з цих країн – Німеччина і Україна, входять до сфери дії EUSDR не усією державою, а окремими регіонами, що знаходяться безпосередньо у басейнах Дунаю та його приток. У Німеччині це федеральні землі Баварія і Баден-Вюртенберг, а в Україні – Закарпатська, Івано-Франківська, Одеська і Чернівецька області.

Підвалини EUSDR були закладені ще Бухарестським Самітом нинішніх країн-

учасниць і ЄС «Довкілля і сталий розвиток Дунайсько-Карпатського регіону» 30.04.2001 за активної участі України⁷. У червні 2008 року в Києві була виголошена т.з. Австро-румунська ініціатива, яка започаткувала процес юридичного оформлення EUSDR наступними рішеннями Ради ЄС від 19.06.2009, Бухарестського Саміту від 08.11.2010, Єврокомісії від 08.12.2010 і Висновками Ради ЄС від 13.04.2011 до її остаточного затвердження Радою ЄС 24.06.2011.

Метою цієї макрорегіональної Стратегії є виявлення і узгодження сумісних інтересів країн-учасниць, їх регіонів і громад та ЄС для визначення системи взаємовигідних проектних ініціатив за наступними 11-ма пріоритетами, розподіленими по 4-х головних платформах EUSDR:

I платформа «Єднання регіону» об'єднує пріоритети: 1. Транспорт, 2. Енергетика, 3. Туризм, культурна спадщина і міжлюдські контакти.

II платформа «Довкілля і сталий розвиток» об'єднує пріоритети: 4. Відновлення і якість вод, 5. Техногенно-екологічна безпека і управління ризиками, 6. Захист довкілля.

III платформа «Процвітання регіону» об'єднує пріоритети: 7. Суспільство знань: наука, освіта та інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), 8. Конкуренентоздатність, 9. Інвестиції в людській капітал.

IV платформа «Зміцнення регіону» об'єднує пріоритети: 10. Інституційна спроможність і взаємодія, 11.Безпека.

Актуальним є також вищезначений контекст глобальних кліматичних змін і завдань Європейської Зеленої угоди, враховуючи охоплення Стратегією найбільш перегрітої зони (серед усіх місць компактного проживання на Землі) навкруги географічного центру Європи⁸. Це збільшує перспективність відповідних проєктів в рамках EUSDR за підходами Карпатсько-Причорноморського ЕкоЄвроРегіону, ухваленого Президентами України, Румунії та Молдови⁹ і підтриманого на вищезгаданому Бухарестському Саміті 30.04.2001.

2. Особливості та подальші перспективи участі України в EUSDR.

Вже в перших українських пропозиціях при становленні EUSDR¹⁰ і на вихідній конференції у Відні–Братиславі в квітні 2010 р. була підкреслена унікальна роль України як єдиної з 14 країн-учасниць, що поєднує карпатські витoki головних приток Дунаю: Тиси, Прута і Сирета (на які припадає біля 80% загальної площі української частини дунайського басейну), а також сусіднього Дністра, з частиною дельти Дунаю в Одеській області.

Ключову роль тут також грає й те, що у XVIII-XX ст. більшість сьогodнішніх учасниць EUSDR + Польща розвивались у «Дунайській монархії» як ціле за досвідом альпійських країн. А Українські Карпати, де знаходиться географічний центр Європейського континенту, поєднують в обхід і через гори транспортні, енергетичні, водні, лісові, екологічні, туристично-рекреаційні та етнокультурні мережі¹¹ країн EUSDR і 3SI.

Завдяки вищезазначеному Україна має всі підстави бути пілотною моделлю для опрацювання системних рішень Стратегії як цілого. Водночас, у зв'язку з тим, що прак-

тично все правобережжя і більша частина лівобережжя Дністра в Україні та Молдові також потрапили до сфери дії EUSDR, на заключному засіданні III Форуму EUSDR у Відні в 2014 р. Комісар ЄС з регіональної політики Й. Ган погодився з доцільністю розширення сфери дії Стратегії на лівобережні Львівську, Тернопільську, Хмельницьку і Вінницьку області.

3. Значення і можливості EUSDR для Чернівецької області.

Усі зазначені напрями і пріоритети повністю відповідають як історичному досвіду, так і сучасним цілям розвитку Буковини. Вже у перші роки незалежності це довели спільні спроби науковців 4-х карпатських областей розробити Державну програму розвитку Карпатського регіону⁵, на підставі яких Чернівецькою облдержадміністрацією ще 01.12.1993 було започатковано формування на базі області науково-екологічного полігону для міжрегіональної та транскордонної співпраці¹².

Передумови для реалізації сьогodнішніх можливостей EUSDR передбачені Угодою про асоціацію з ЄС і базовими договорами України з Румунією і Молдовою, ратифікованими ВРУ. Необхідність їх реалізації була узгоджена на рівні Президентів цих країн і узагальнена рядом актів Президента України, ВРУ і КМУ в 1997-2021 роках, а також рішеннями європейських самітів, форумів і у рекомендаціях щодо їх фінансування, отриманих від ЄС, НАТО і країн EUSDR.

На цих підставах, починаючи з 2009 року, під егідою EUSDR розроблено і обговорено в області і на міжнародному рівні систему «вкладених» проєктних ініціатив¹³ (від громад до трансконтинентальних). Вони відповідають завданням Угод ЄС про асоціацію з Україною і Молдовою, інтересам як макрорегіональних стратегій ЄС, 3SI і

так й їх окремих країн-учасниць. Означену систему українських проектних ініціатив опрацьовано на міжгалузевому і міжрегіональному рівні¹⁴, низкою форумів EUSDR¹⁵, приведено у відповідність до ключових завдань регіональної політики України, 3SI, Зеленої угоди та інших базових пріоритетів ЄС¹⁶. Означені системні пропозиції також підтримані у листах, отриманих від керівництва ЄС, Румунії та з інших країн EUSDR і 3SI. Сьогоднішнє транскордонне співробітництво (ТКС) як ключовий євроінтеграційний елемент стало соціально-економічного і просторового територіально-галузевого розвитку у експериментальному Євротериторіальному регіоні «Верхній Прут», заснованому в 2000 році, стикається з новими посткризовими викликами ЄС, зокрема щодо європейської та євроатлантичної інтеграції.

На Чернівецьку область (єдину в Україні, де всі райони є прикордонними) припадає найдовша частина кордонів України з Румунією та Молдовою в зоні дії EUSDR (понад 400 км) у транскордонних басейнах двох головних приток Дунаю, а також Дністра. У них розташовані ключові транс'європейські транспортні коридори, найбільший в Європі гідроенергоакумулюючий комплекс, стратегічний газопровід Ананьїв – Борогородчани, зосереджені потенційні джерела транскордонних техногенно-екологічних небезпек тощо.

В результаті звернень Чернівецької області, народних депутатів і завдань ОПУ, Прем'єр-міністром України 01.03.2021 надано доручення № 8052/1/1-21, за яким листом ЧОДА від 16.03.2021 через МЗС надіслані відповідні пропозиції для опрацювання посольствами України в ключових країнах EUSDR і 3SI та 13.04.2021 до усіх причетних ЦОБВ і регіонів України направлено вихідне бачення можливостей та дій українського головування.

4. Рекомендації щодо виявлення грома-

дами перспективних проектних ініціатив за пріоритетами та інтересами країн-учасниць EUSDR.

Нижченаведені інформаційно-методичні рекомендації відповідають наступним нормативно-правовим актам (які розроблялись і апробовувались за розпорядженням КМУ від 14.02.2002 № 59-р17 щодо експериментального опрацювання в межах Євротериторіального регіону «Верхній Прут» механізмів ТКС як елементів процесу європейської інтеграції і розбудови регіональної політики), а саме Закону України «Про ТКС», постановам ВРУ від 27.06.2007 № 1242 і від 21.09.2016 № 1537 з аналізом їх виконання¹⁸, Методичним рекомендаціям щодо координації ТКС та застосування у ньому ІКТ, затвердженим Мінрегіоном¹⁹, та ряду інших документів.

Передбачається, що після попереднього виявлення громадами ініціативних пропозицій, вони будуть спільно опрацьовані за кожним пріоритетом із зацікавленими країнами і міжнародними фінансовими структурами, а також на відповідність критеріям програм ЄС та інших джерел міжнародної технічної допомоги.

Тому пропозиції громад мають утримувати існуючу інформацію щодо перспектив залучення інвестицій і встановлення державно-приватного партнерства для реалізації можливостей науково-виробничої, міжтериторіальної та транскордонної кластеризації²⁰.

4.1. За Пріоритетом EUSDR 1b «Покращення мобільності та мультимодальності автошляхів, залізниць та авіасполучень»

Історична транзитна основа розвитку Буковини на перехресті західно-східного «Шовкового шляху»²¹ Балтійсько-Середземноморсько-Близькосхідних сполучень Південь-Північ «з варяг у греки»²² є сьогодні основоположною для проектів у Чернівецькій області, виходячи з рекомендацій Світового банку²³, 14-ти країн EUSDR²⁴, віце-президента Єврокомісії²⁵, проектів Європейської комісії ООН²⁶, рішень

Єврокомісії від 09.11.2018²⁷ і від 14.12.2021 про поширення транспортної мережі TEN-T і RFC за межі ЄС²⁸ тощо. Нові можливості фінансування відновлення та подальшого розвитку цього потенціалу витікають з інтересів країн Ініціативи Тримор'я²⁹ і ключових завдань Зеленої угоди щодо переводу важковагових автодорожніх потоків на мультимодальні (зокрема, контрейлерні) залізничні перевезення і швидкого переходу від вуглицево-паливного до електротранспорту.

На базі третьої за щільністю автозалізничної мережі в Україні³⁰ Буковина та її громади мають максимально використати наявну інфраструктуру та перспективу її розвитку, яка ґрунтується на наступній системі внутрішньо-регіональних і транзитних сполучень з урахуванням також пріоритетів Національної стратегії регіонального розвитку Румунії, а саме.

а) Продовження визначеної ще за часів СРСР міжнародної автотраси Е-85 (М-19) через Болгарію, Румунію і далі через Тернопіль до Білорусі, Польщі, а також до Львова, вздовж залізниці, що слідує через Заліщики, Чортків, Тернопіль.

б). Найбільш задіяна зараз автотраса Н-10 (колишня міжнародна М-20) Кишинів – Стрий через Івано-Франківськ до міжнародної автомагістралі М-06 та до Львова і кордонів з Польщею, Словаччиною та Угорщиною, що слідує вздовж залізниці через Коломию, Івано-Франківськ до Стрия та через Львів до головних українко-польських автомобільних і залізничних пунктів пропуску.

в) Основна автотраса Н-03 на Київ через Хотин і Кам'янець-Подільський вздовж залізниці через Мамалигу, Ларгу, Кам'янець-Подільський, Хмельницький (з урахуванням перспективи будівництва залізниці Чернівці – Хотин – Кам'янець-Подільський, офіційно проголошеного на Інвестиційному Форумі «Україна-30» у лютому 2021 р.) і з одночасним найкоротшим сполученням автодорогою

Р-63 у бік Вінниці, з Республікою Молдова і до Одеси вздовж розбудованого ще у ХІХ ст. найкоротшого шляху залізничних сполучень з Будапешту на схід і від Ларги через Окницю, Могилів-Подільський до Жмеринки.

г) Розбудовані за останні роки автодороги через Карпати Р-62 з продовженням (Р-26) через Криворівню до Рахова вздовж побудованої перед І Світовою війною залізниці через Коломию, Деятин, Яремче, що продовжується через Ділове, Тересву до Чопа, Ужгорода, Кошице з перспективою подальшого будівництва колії 1520 мм до Братислави, Відня.

Для української сторони це дозволить оновити підвалини розвитку 6 західних областей та інтеграції України з країнами ЄС і НАТО та використати можливості Засобу єднання Європи (CEF), EIB, WBRD, EBRR для інвестувань і залучення вантажопасажирських потоків та розбудови інфраструктури, що стимулюватиме розвиток та ініціюватиме відповідні проекти громад.

Для ряду країн EUSDR і Тримор'я ці проекти забезпечать найкоротше і безпечно поєднання трьох TEN-T і RFC коридорів у обхід Карпат²², сприятимуть новому «Шовковому шляху» і симулюватимуть розвиток найбільш депресивних регіонів на сході межуючих країн ЄС.

На підставі вищенаведеного, головними критеріями виявлення і представлення громадами проектних ініціатив у транспортній сфері є.

- наявність на території громади або доступність до автодорожніх і залізничних сполучень зазначеної мережі та її відповідних інфраструктурних елементів (залізничних станцій і зупинок, пунктів перетину кордону, переїздів, вантажних терміналів, автостанцій, а також прилеглих промислових зон з можливістю їх використання);

- «спорідненість» внутрішньої транспортної мережі громади (доріг, вулиць, перехресть, залізничних переїздів) та стану її інфраструктури і логістики (включаючи автозаправки, можливості обслуговування електротранспорту, придатність для розвитку

туристично-рекреаційної діяльності тощо);

- перспективність забезпечення на території громади відповідного обсягу вантажних і пасажирських перевезень та надання транзитно-мультимодальних послуг.

Згідно з дорученнями ОПУ і КМУ за результатами робочих поїздок Президента України до Чернівецької області, ці ініціативи мають бути розглянуті (разом з питаннями прикордонної інфраструктури за пріоритетом 11) найближчими місяцями двосторонніми українсько-румунськими Міжурядовою комісією та відповідною Робочою групою.

4.2. За Пріоритетом EUSDR 2 «Підтримка більш усталеної енергетики»

Першоджерелом потенційних проєктів в енергетичній сфері на рівні окремих громад, міст, районів і області може служити оцінка т. з життєвих циклів їх енергозабезпечення³¹ (що також є елементом більш відомих стратегічної екологічної оцінки, ОВНС, енергетичного і еко-аудиту). Цей підхід було гармонізовано з європейським досвідом і законодавством в українсько-австрійсько-румунському проєкті «Енергоплан»³².

Політику співпраці з ЄС в цій сфері визначають рішення щодо управління Енергетичним Союзом від 20.06.2018, послання Єврокомісії від 28.05.2014 щодо Стратегії європейської енергетичної безпеки та Енергетична стратегія України до 2035 р., затверджена розрядженням КМУ від 18.08.2017 № 605-р. Водночас, ці питання є пріоритетними і для Ініціативи Тримор'я. Для Чернівецької області європейську значущість конкретних енергопроєктів окреслив Протокол намірів, підписаний з міжнародним концерном EON³³.

Йдеться про можливість приєднання найбільшого в Європі Дністровського гідро-енергетико-акумуляційного комплексу до енергомережі ЄС TEN-E та його використання для покращення стабільності та надійності її функціонування³⁴. Водночас,

передбачається з'єднання газокompресорного вузла «Хотин» магістрального газопроводу Ананьєв – Богородчани з мережею магістральних газопроводів Румунії, що забезпечить підвищення надійності транскордонного газопостачання в умовах енергетичної кризи (як це було здійснено у напрямку Яси – Унгень - Кишиневу за кошти програми ЄС «RO-UA-MD»).

Для української сторони це, зокрема, сприятиме добудові та подальшій економічності Дністровської ГАЕС, підвищенню надійності функціонування енергосистеми України, прискоренню її інтегрування до енергомережі ЄС та покращенню енергозабезпечення регіону одночасно зі стимулюванням розвитку місцевих громад і виробничого потенціалу. Для країн EUSDR і Тримор'я це дозволить покращити надійність і безпеку енергосистеми ЄС, ефективність Східного партнерства, зокрема його інтегрування у енергетичну політику ЄС.

На підставі вищенаведеного, головними критеріями визначення і представлення громадами проєктних ініціатив у енергетичній сфері є.

- наявність на території громади чи доступність до первинних енергоносіїв і енергомереж та відповідних інфраструктурних елементів (енерговузлів, підстанцій, енергомістких виробництв і передумов для їх створення, а також прилеглих промислових зон з можливістю їх використання);

- «спорідненість» внутрішніх енергомереж і систем енергоспоживання громади та стану їх об'єктів з перспективними проєктами регіонального, національного і міжнародного рівня;

- перспективність забезпечення на території громади балансу енергоспоживання, енергопостачання і енергозбереження та його послідовного нарощування і оптимізації.

Виходячи з сьогоденних пріоритетів Зеленої угоди вихідне опрацювання потреб і можливостей громад дозволить розпочати

системні розробки щодо запровадження і поширення новітніх низько-вуглецевих технологій «зеленої енергетики», зокрема, сонячної, геотермальної (в умовах Карпат), вітрової, а також найновіших розробок щодо послідовної заміни вуглецевих енергоносіїв на електроенергетичні та застосування водневих технологій у локальних теплоенергосистемах.

4.3. За Пріоритетом EUSDR 3 «Сприяння розвитку культури, туризму та міжлюдських контактів».

Поєднання унікальної полі-культурної етнічності та транзитного характеру розвитку Буковини поряд зі значно більш моноетнічними сусідніми регіонами зробило її на рубежі XIX-XX ст. однією з перших «лабораторій» сучасної Європи Регіонів³⁵. Порівняльний аналіз цієї самотності з одним з найвідоміших колишніх проблемних регіонів на дансько-німецькому кордоні підтвердив істотний потенціал співробітництва за означеним пріоритетом³⁶, що являє значний інтерес для розв'язання соціально-економічних проблем громад у поєднанні з розвитком транскордонної туристично-рекреаційної та міжетнічно-культурної взаємодії за кластерним принципом, включаючи також використання потенціалу багатонаціональної діаспори вихідців з цього регіону в багатьох країнах світу³⁷.

Стимулювання пандемією розвитку ІКТ також створює принципово нові умови для розробки та просування сучасних продуктів і налагодження транскордонної співпраці у цій сфері. Оскільки 3-й пріоритет EUSDR є одним з небагатьох, за якими в області та громадах вже існують програми розвитку, ініціативи громад мають орієнтувати наявні проекти на відповідність спільним завданням пріоритету EUSDR та інтересам її країн-учасниць.

Водночас, проектні ініціативи для їх оцінки EUSDR мають бути системно пов'язані з пер-

спективами за пріоритетами 1, 4-8 і 11, що гарантуватиме сталий і безпечний розвиток туристично-рекреаційного сектору та, зокрема, привабливість інвестувань у нього.

4.4. За II платформою EUSDR, зокрема пріоритетами 4 «Відновлення і забезпечення якості води» і 5 «Управління екологічними ризиками», системні проектні ініціативи розроблялись на основі вищезгаданої моделі ЕкоЄвроРегіону³⁸ Незважаючи на суттєву відмінність завдань і потенційних проектів за цими пріоритетами, громадам доцільно розглядати підготовку ініціатив у «пакеті» з наступних причин.

а) Необхідність одночасної реалізації спільно з Румунією і Молдовою вимог Рамкової Водної 2000/60/ЄС та Повеневої 2007/60/ЄС Директив ЄС у басейнах Прута, Сирета і Дністра, які є останніми у сфері дії EUSDR, що й досі не мають басейнових Планів управління водними ресурсами і ризиками, пов'язаними з повенями, у відповідності до змін законодавства³⁹ щодо інтегрування басейнового принципу в управління водними ресурсами і ризиками.

б). У проектах громад необхідність балансу між водозабезпеченням і водовідведенням має «синтезуватись» з прогнозуванням надзвичайних ситуацій (НС) природно-антропогенного характеру та плануванням запобіжних заходів, дій в ході НС і з ліквідації їх наслідків, враховуючи істотні відмінності від усталених попередніх уявлень, що проявляються внаслідок глобальних кліматичних змін, та необхідності «технологічної синергії» з ними.

Цей підхід впливає із зобов'язань за Угодою про асоціацію, Плану охорони водних ресурсів Європи та рекомендацій Всесвітньої мережі басейнових організацій (INBO), а також Керівних принципів РЄ зі сталого просторового розвитку Європейського континенту, Управління ризиками транскордонних повеней UNECE і Плану управління повеневими ризиками в зоні басейну Дунаю.

Для української сторони це підвищить її статус як джерела водних ресурсів Дунаю: через його головні притоки: Тису, Прут, Сірет, а також Дністра. Це прискорить інтегрування до водної і безпекової політики ЄС та реалізацію басейного управління в Україні. А з європейського боку це сприятиме поширенню водної політики ЄС і ООН на всю зону EUSDR з подальшою перспективою інтегрування з Чорноморською синергією ЄС.

За вихідними напрацюваннями^{40,41,42} і результатами великомасштабного проекту East Avert⁴³ подальші проектні ініціативи громад⁴⁴ мають передбачати застосування ГІС-технологій на усіх стадіях зазначеного планування, як елементів проектування розвитку територіальних громад за спільним ключовим пріоритетом EUSDR, 3SI і Зеленої угоди. Це значно розширить кластеризаційні можливості розвитку громад з використанням інструментів державно-приватного партнерства та інших інноваційно-інвестиційних підходів.

Для конкретних громад (з позицій оцінки країнами і за пріоритетами EUSDR) найбільшу зацікавленість викликать проекти, що забезпечуватимуть запобігання забрудненню (включаючи аварійні) транскордонних водотоків, впорядкування прибережних захисних зон на них і сприяння покращенню водного балансу, що було розглянуто і підтримано Наглядовою групою з уповноважених представників країн EUSDR за Пріоритетом 5 EUSDR⁴⁵.

4.5. За пріоритетами EUSDR 6 «Захист біорізноманіття, ландшафтів та якості повітря і ґрунтів» та 8 «Підтримка конкурентоздатності підприємств»

Враховуючи те, що проекти із захисту біорізноманіття і ландшафтів, як то національних і регіональних парків, екологічних мереж і коридорів тощо, зазвичай, формуються на регіональному, національному і міжнародному рівні, на-

приклад, під егідою Карпатської конвенції, а громади, у більшості випадків, беруть в них участь, а не ініціюють такі проекти – доцільно зосередитись на аспектах цього екологічного пріоритету у контексті підприємницької діяльності у громадах відповідно до 8 пріоритету EUSDR. Це витікає як з вже найближчих перспектив інтенсифікації впровадження т.з. кругової чи циркулюючої економіки⁴⁶, так і зі зростаючої інвестиційної привабливості підприємницьких проектів, орієнтованих на втілення Європейської Зеленої угоди⁴⁷.

Найбільш перспективними, за наявними напрацюваннями, можна вважати проекти в рамках наступних стратегічних ініціатив, вироблених за останні десятиріччя у сфері дії EUSDR, що спираються на історично притаманну Буковині прихильність до кластеризаційного територіально-галузевого розвитку⁴⁸:

а) Щодо застосування саме такої транскордонної моделі співпраці альпійських і карпатських країн у відновленні гірських лісів цих основних «легень» Європи зі зміною циркулюючого характеру усієї лісо-деревообробної галузі. В умовах зменшення снігової та льодової акумуляції вод через кліматичні зміни, ця ініціатива є єдиною альтернативою виснаженню джерел водних ресурсів Дунаю, підтриманою Робочою групою Карпатської конвенції⁴⁹;

б) Щодо цілеспрямованого впровадження громадами і регіоном системи поводження з відходами за принципами кругової економіки із застосуванням кращих доступних технологій (BAT)⁵⁰, визначеної міжнародними стандартами, розробленими під керівництвом ДНТЦ «Екоресурс». і передбаченої Концепцією програми поводження з відходами у м. Чернівцях⁵¹ Наглядовою групою уповноважених представників країн EUSDR за пріоритетом 6 надано Рекомендаційного листа про фінансування такої системи проектів⁵².

в) Щодо розбудови підприємництва

у аграрній сфері за принципами біодинамічного розвитку як у землеробстві, так і тваринництві у відповідності до підходів «Зеленої інфраструктури»⁵³, згідно з напрацюваннями під егідою ОЕСР ООН.

У такий спосіб громади не тільки зможуть стимулювати залучення необхідних технологій і ресурсів через підприємницькі структури, державно-приватне партнерство і транскордонну співпрацю. Означені напрями поєднання потреб територіально-секторальної розбудови, бізнес-інтересів та принципів сталого соціально-економічного і просторового розвитку та техногенно-екологічної безпеки забезпечать формування відповідної кооперації між громадами, починаючи з рівня районів. Прикладом може служити створення такої асоціації з вівчарства на сусідній Верховині.

4.6. За пріоритетами EUSDR 7 «Розвиток суспільства знань (дослідження, освіта та ІКТ)» і 9 «Інвестування в людській капітал і навички» вже існує система ініціатив та підходів під егідою МОН і Мінцифри України та в областях, зокрема, щодо навчання упродовж життя, професійної підготовки і перепідготовки тощо. Стрімко зростає інтерес і можливості фінансування у сфері цифровізації.

Можливості співпраці та проектних ініціатив на рівні області та її громад були розглянуті на Конференції університетів, що входять до сфери дії EUSDR⁵⁴. Досвід означеної співпраці з громадами, особливо в рамках вищезгаданого великомасштабного транскордонного проекту East Avert⁵⁵, виявив першочергову потребу запровадження методів прогнозування розвитку, планування і проектування із застосуванням ГІС-технологій і взаємодії розподілених баз геопросторових даних з утворенням відповідної інфраструктури і навчанням в громадах.

Для оперативної взаємодії запропоновано можливості on-line співпраці з громадами і залучення мешканців громад, які навчаються у вишах Чернівців.

4.7. За IV платформою EUSDR - пріоритети

10 «Розширення інституційних можливостей та співпраці» і 11 «Співпраця для вирішення проблем безпеки та боротьби з організованою злочинністю».

Наявність напрацювань як на регіональному і національному рівні так і з країнами Дунайською макрорегіону, ЄС і НАТО щодо інституційних⁵⁶ і безпекових⁵⁷ питань, включаючи також розвиток прикордонної інфраструктури⁵⁸, дозволяє запропонувати громадам широкий спектр вже частково започаткованих проектів. Вони ґрунтуються, серед іншого, на ідеї формування місцевої варти, проголошеній на початку реформи децентралізації, яка сьогодні трансформується у мережу центрів безпеки в громадах.

Водночас, в рамках пілотного Євротериторіального «Верхній Прут» вироблено системні пропозиції щодо асоціювання громад за басейновим принципом⁵⁹, через інструменти транскордонної співпраці⁶⁰ та на основі ініціативи формування в областях України Офісів регіонального розвитку і сприяння європейській та євроатлантичній інтеграції, підтриманої ключовими ЦОВВ України за дорученням КМУ від 17.01.2020 № 35281/6/1-19 і відповідним Генеральним директором Єврокомісії 09.09.2020.

З українського боку це істотно прискорить формування національної інфраструктури координованого інституційної розбудови регіонів і територіальних громад на подальший розвиток процесів децентралізації одночасно з інтегруванням до регіональної політики ЄС та її фінансування.

Для країн ЄС це стане можливістю подолання депресивного статусу їх регіонів, що межують з Україною, та поглиблення процесів європейської та євроатлантичної інтеграції України і Молдови. Зокрема, йдеться про механізм прямого фінансування ЄС спільних проектів через можливості залучення українських громад у Європейські об'єднання територіальної співпраці (EGTC) відповідно до ініціювання у вищезгаданій постанові ВРУ від 21.09.2016 № 1537 та оновлення редакції Закону України «Про ТКС», внесеної КМУ 23.09.2021 до ВРУ (законопроект № 6082).

Список джерел:

1. <https://www.kmu.gov.ua/news/olga-stefanishina-zustrilasya-z-elizoyu-ferrejroyu-komisarom-yes-z-pitan-z-pitan-zgurtovanosti-ta-reform>
2. http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/EPL__8_48_2010.pdf C.17
3. <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-oficijno-napravit-yes-propoziciyi-ukrayini-shchodo-uchasti-v-yevropejskij-zelenij-ugodi>
4. http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/EUSDR/Circulating_Economy_proposal_for_UA_Parliament.pdf
5. http://prismua.org/wp-content/uploads/2021/09/UA-MD-EU_Circulatory_Development.pdf
6. http://comeuroint.rada.gov.ua/news/main_news/72980.html
7. <http://www.cdep.ro/pdfs/greenlight.summit/kuchma2.pdf>
8. <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/ekonomika-nagrivaye-planetu>
9. http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/EUSDR/EcoEuroRegion_1997_1999.pdf
10. http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/EPL__8_48_2010.pdf
11. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/293/Mountain-areas.pdf> C.33
12. <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/%D0%A0%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%A7%D0%9E%D0%94%D0%90%D0%AD%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D0%BD%201993.pdf>
13. <https://www.academia.edu/44879699/> C.211
14. http://comeuroint.rada.gov.ua/news/main_news/72927.html
15. <http://www.gsbs.org.ua/?p=1513>
16. <http://buk-visnyk.cv.ua/d/iframe.php?i=393> C.35
17. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/59-2002-%d1%80>
18. <https://www.academia.edu/44879699/>
19. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0046661-09>
20. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vra46661-09>
21. http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/EUSDR/Connecting_boundary_EUSDR_%20regionns.jpg
22. http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/EUSDR/TEN-T_and_contrailler_links_bypass_and_across_Carpathians.ppsx
23. http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/TFC/Letter_WBRD.pdf
24. <http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/RecomLetter1B.jpg>
25. http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/EU_Commissioner_Kallas_answer.pdf
26. https://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/main/ter/terdocs/TER-SC-31st_Report.pdf п. 21
27. <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2018/EN/C-2018-7375-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>
28. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM%3A2021%3A820%3AFIN>
29. <http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/EUSDR/3SI=TEN-T+UA.jpg>
30. <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/BukovTransit2009.pdf> <http://cppk.cv.ua/136.php>
31. <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/Systemic%20Energy%20territorial%20cycles-1993.pdf>
32. <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/Brochure%20Energoplan%20CEP.pdf>
33. http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/EUSDR/Protocol_of_intention_%20l07_05_2008.pdf
34. <https://drive.google.com/drive/folders/1OV0NpOLGoESRpZ2WvE5nG9BnmY7bIoiA> (див. Energy)
35. <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/Bukovinian%20cluster.pdf>
36. <http://comeuroint.rada.gov.ua/news/72908.html>
37. <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/Brochure%20III%20CEI-Bucovina%202008.pdf> C. 32
38. http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/TFC/Protocol_Working_Commission_ERUP_21_12_2010.pdf
39. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1641-19>
40. <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/Safety%201996.pdf>
41. <https://rm.coe.int/168048955c>
42. <http://ecoresource.ddns.net:8080/1996%20Technogenic-Envir%20Safety%20in%20river%20basins.pdf>
43. http://ecoresource.ddns.net/SitePages/East_Avert_Short_Info.aspx
44. http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/East_Avert_Short_Info/To_new_Emergency_Prevention_projects.pdf
45. https://environmentalrisks.danube-region.eu/mdocs-posts/ua_proposals_for_eusdr_pa5sg_17062021/
46. <http://buk-visnyk.cv.ua/d/iframe.php?i=393> C.35
47. <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/ekonomika-nagrivaye-planetu>
48. <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/Bukovinian%20cluster.pdf>
49. <http://www.carpathianconvention.org/eventdetailwg-forests/events/fourth-meeting-of-the-wg-on-sustainable-forest-management.html>
50. <http://ecoresource.ddns.net:8080/EcoResource%20WasteBAT.pdf>
51. <http://chernivtsy.eu/portal/f/mv/mvk2013004-133-d.doc52> <http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/Recommendation%20Letter%20+.pdf>
53. <https://www.scribd.com/document/340282771/agricultura> C.193
54. <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/Broyde%20-%20EUSDR%20Confernce%20Univesity%20Chernivtsi.pdf>
55. http://ecoresource.ddns.net/SitePages/Mapping_Planing.aspx
56. http://ecoresource.ddns.net/DocLib/Challenges_for_Elites_and_Security_2001.pdf
57. <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/NATOeng.pdf>
58. <http://comeuroint.rada.gov.ua/news/72910.html>
59. http://comeuroint.rada.gov.ua/news/main_news/72839.html
60. http://comeuroint.rada.gov.ua/news/main_news/72900.html

У ЧЕРНІВЦЯХ ПРЕЗЕНТУВАЛИ КНИГУ-ФОТОАЛЬБОМ «ПРОСТІ ОБЛИЧЧЯ НЕПРОСТОЇ ІСТОРІЇ»

Шість фотовиставок, 180 історій окремих осіб та родин, 17 коротких фільмів, 2 проморолики, сайт та фотоальбом – на пресконференції, що відбулася 28 жовтня в Чернівецькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. М.Івасюка, підбили підсумки проекту «Прості обличчя непрості історії», втіленого благодійним фондом «Суспільні ресурси та ініціативи» за підтримки Українського культурного фонду.

За словами організаторів проекту, впродовж останніх років спостерігається зростання інтересу до регіональної історії, що виявляється у збільшенні кількості різноманітних видань та фотоальбомів, присвячених історичному минулому міста Чернівці та області, історико-етнографічним традиціям тощо. Концепт «Прості обличчя непрості історії» став однією зі складових побудови культури історичної пам'яті в Україні. Він став важливим елементом у процесі розвитку спільного ціннісного, понятійного, символічного простору в одному з прикордонних регіонів України – Чернівецькій області, а також прикладом для використання його концептуальної і методичної основи в інших регіонах. Використання і популяризація фотографій з сімейних фотоальбомів чи фондів музеїв для формування суспільного інтересу до «живої історії» все частіше помітне у медіапросторі.

Поштовхом до створення ідеї проекту послужила історія Елізабет Кіцак (Ютіш), яка прожила 90 років. Вона народилася в Австро-Угорщині, вийшла заміж в Румунії, працювала в СРСР, а померла в Україні, при цьому весь час проживаючи у рідному селі.

Чернівецька область є прикордонною (межує з Румунією та Республікою Молдова) та поліетнічною (налічує більше 70 національностей, у тому числі етнічні групи якієавтохтоннимиіпроживаютькомпактно). До Чернівецької області входять території

різних історико-етнографічних зон (Буковини, Бессарабії, Герцаївщини). На початку ХХ століття вони належали до трьох різних держав: Австро-Угорської та Російської імперій, а також до Королівства Румунія. Територія області має досить складну історію (лише в першій половині 20 ст. в цілому або окремими землями вона кілька разів змінювала державну приналежність, державні мови, співвідношення етнонаціонального складу. Політичні катаклізми ХХ ст. вплинули на процеси міжетнічної та міжконфесійної комунікації.

Одним із найпоширеніших інструментів негативного впливу та штучного створення непорозумінь є використання негативних етнонаціональних, етнорегіональних, політичних та історичних стереотипів, що особливо актуально для прикордоння. Діди і прадіди сучасних мешканців області жили в різних державах, часто під час світових війн вони опинялися по різні боки фронту, захищаючи інтереси держав, чиїми громадянами вони були, або захищаючи свій народ у відповідності до власних переконань. Вивчення історії в школах, на жаль, не завжди бере до уваги цю специфіку.

«Це один з найцікавіших проектів, які реалізовував фонд, – зазначають організатори. Мінялися кордони, мінялися державні мови – лишалися люди». Саме ці люди, які пережили різні режими, і стали героями проекту. Різних етносів, різних віросповідань, із різними долями – але їх життєписи і є тією історією, про яку, зазвичай, не пишуть в підручниках, але яку потрібно знати і розуміти.

Врамках проекту організатори підготували та презентували шість фотовиставок «Прості обличчя непрості історії»: у Вижницькій, Герцаївській, Кіцманській, Сторожинецькій, Хотинській та Чернівецькій територіальних громадах (по 30 фотографій з історіями в

кожній громаді). Було систематизовано та упорядковано світлини й історії героїв, зображених на них, і в рамках пресконференції учасникам презентували також надрукований фотоальбом. Про найбільш цікаві з цих історій знято 17 відеофільмів. Окрім того, створено спеціальний сайт, де можна зареєструватися і додати свою родинну історію, функціонують сторінки у соцмережах.

Формат фотовиставки є унікальним універсальним інструментом пізнання історії, примирення, виховання толерантності, подолання негативних стереотипів, і не лише історичних. Він може бути легко мультиплікований в інших регіонах України, Республіки Молдова та Румунії. Його можна використовувати для зближення людей як в окремих населених пунктах, громадах, так і просто в багатоквартирних будинках мегаполісів.

До реалізації проекту активно долучилася

і ЧОУНБ ім. М.Івасюка, а також регіональні бібліотеки, які допомогли з організацією виставок у громадах та взяли участь у пошуках фотографій та відповідної інформації.

На пресконференції були присутні також родичі тих людей, чиї світлини були представлені на фотовиставці – Ярослав та Ігор Філяки, Юрій Чорней, Марін Герман, які поділилися з усіма своїми родинними історіями. І організатори, і учасники висловили сподівання, що проект «Прості обличчя непрості історії» буде продовжуватися, адже є ще надзвичайно багато роботи у цьому напрямку, величезна кількість матеріалів, які заслуговують на висвітлення, багато ідей, що потребують втілення. Це дасть можливість поживати міжкультурний діалог на рівні громади, регіону та у перспективі – всієї України, що в кінцевому результаті сприятиме активізації процесу формування української політичної ідентичності.

ПІДБИЛИ ПІДСУМКИ ПРОЄКТУ «МИР У ЦИФРОВИЙ ЧАС»

Низку заходів, спрямованих на розвиток молодіжного лідерства, миротворчість та блогерську діяльність, провели у Чернівецькій області в рамках проекту «Програма з розширення можливостей заради відновлення порозуміння для лідерів громад в Україні «Мир у цифровий час». Його результати презентували під час круглого столу, що відбувся 14 грудня в Чернівецькому національному університеті ім. Юрія Федьковича.

Проект, що ініційований громадською організацією «Фундація прав людини» за підтримки Інституту зовнішніх культурних зв'язків (IFA) та Міністерства закордонних справ Федеративної Республіки Німеччина, реалізовувався у десяти областях: Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській, Кіровоградській, Сумській, Харківській, Черкаській, Чернігівській та Чернівецькій. Партнером у Чернівецькій області стала громадська організація «Українсько-німецьке культурне товариство м. Чернівців».

За словами Сергія Луканюка, заступника голови громадської організації, начальника відділу міжнародних зв'язків ЧНУ та регіонального координатора проекту, до участі їх рекомендувало Посольство Німеччини в Україні, адже організація давно співпрацює з німецькими партнерами, серед яких Goethe-Institut, посольство, німецькі громадські організації тощо.

Проект розпочався в середині серпня, перший захід провели в кінці вересня. Терміни були доволі стислі – на виконання усіх активностей давалося два місяці. Окрім того, складнощі додавали карантинні обмеження, зазначив Сергій Луканюк. Було проведено п'ять чотириденних навчальних співтренінгів у місті Києві, куди від кожної області делегували кандидатів. Від Чернівецької області

взяли участь десять чоловік, з яких потім було обрано п'ять амбасадорів. Амбасадори, у свою чергу, готували власні мініпроекти та проводили тренінги і блог-кафе у громадах. Серед тем – відеоблогінг, соціальні мережі, медіація, молодіжна політика та молодіжне лідерство. Цільовою аудиторією проекту була молодь, місцева влада, представники громадських організацій, лідери думок, блогери, представники засобів масової інформації. Однією з ключових груп стали також внутрішньо переміщені особи, однак на них свою роботу спрямовували, в основному, виконавці проекту у східних областях.

Програма «Мир у цифровий час» реалізовувалася у декількох напрямках. Перший стосувався дослідження щодо імплементації резолюції Ради Безпеки ООН 2250 «Молодь, мир та безпека» в Україні. Наступним проектом був календар «50 кроків до миру». Ще один напрям – розробка академічного курсу «Миротворці», яким займався Сумський державний університет. Ця робота продовжиться також наступного року, такий курс планується ввести у навчальну програму українських університетів. Чернігівський університет створив етичний кодекс блогера, і цей кодекс теж згодом буде презентований.

Як зазначила амбасадора проекту, кандидат історичних наук Наталія Нечаєва-Юрійчук,

учасники мали певні завдання, одне з яких – проаналізувати стратегічні документи щодо молодіжної політики у Чернівецькій області. Зокрема, було проаналізовано стратегію розвитку Чернівецької області, регіональну програму молодіжної політики та план заходів із реалізації стратегії розвитку Чернівецької області. Аналіз документів, зауважила вона, носив більше ознайомлювальний характер: чи артикулюються там питання молодіжної політики, чи чітко визначені завдання, чи існують механізми контролю за їх реалізацією, за якими критеріями будуть визначати відповідність виконаних завдань, а також, власне, моніторинг того, яким чином це все буде реалізоване і чи усувається причина тих чи інших наявних проблем.

Результати аналізу, за словами Наталії Нечаєвої-Юрійчук, показали, що певні питання, пов'язані з молодіжною політикою, насправді артикулюються, однак ті кроки, які пропонуються органами місцевої влади, дещо «картинні», формальні, спрямовані тільки на показ розвитку, а першопричини тих чи інших проблем не усувають. Також було проведено опитування серед чернівецької молоді з приводу її можливої участі в політичному житті, подоланні конфліктів, подальшому розвитку тощо. Результати показали, що молодь є достатньо активною і готовою до співпраці. Цікавим також є той факт, що переважна більшість молоді в образі свого лідера бачить активну

жінку з вищою освітою віком від 25 до 35 років.

Представники громадських організацій та органів місцевого самоврядування, у яких були взяті експертні інтерв'ю, відзначили, що в Чернівецькій області сьогодні велика увага звертається саме на представлення молоді, включення її у різні сфери діяльності. Водночас було зауважено, що інформації про реальну діяльність тих чи інших громадських об'єднань і організацій є не так багато, вона не завжди презентується, і що насправді молодь не настільки активно включена не те що у розв'язання тих чи інших конфліктних ситуацій, а навіть у превенцію таких конфліктів і перебуває дещо осторонь проблем. Окрему увагу респонденти звернули на те, що молодь досить часто виконує номінальну роль в тих чи інших об'єднаннях і перебуває там не тому, що виявляє активність, а тому що просто повинна там бути.

Враженням від участі у проєкті поділилися й інші його учасники, а також спільно обговорили наступні кроки.

Загалом проєкт передбачений на два роки. В подальшому, як зазначили організатори, буде вестися більш тісна співпраця з обласною владою та органами місцевого самоврядування, до заходів планується ширше залучати активну молодь.

ПАРТНЕРСТВО З DOBRE – НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Упродовж 2021 року Чернівецький регіональний центр підвищення кваліфікації у партнерстві з Малопольською школою державного управління при Краківському університеті економіки в рамках програми DOBRE проводили навчання для посадових осіб органів місцевого самоврядування. Що було зроблено і яких результатів вдалося досягти – розповідає Сергій Гакман, заступник директора Центру, координатор проекту.

Як розпочалася співпраця з DOBRE?

До початку нашої спільної діяльності програма DOBRE вже працювала в Україні в семи областях. В момент розширення цієї програми ще на три області, серед яких була і Чернівецька, однин із постійних партнерів DOBRE – Малопольська школа державного управління при Краківському університеті економіки, вирішила знайти собі партнерів саме у Чернівецькій області. Ними, власне, і стали Чернівецький регіональний центр підвищення кваліфікації та Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Таким чином після низки консультацій ми почали цю співпрацю. І ми, і університет підібрали людей, які згодом мали викладати відповідні предмети, передбачені програмою DOBRE. Для них впродовж грудня 2020 р. – квітня 2021 р. було проведено відповідний тренінг для тренерів. Заняття відбувалися онлайн, оскільки це був період розповсюдження пандемії і, відповідно, жорсткого карантину. З тих людей, що навчалися, ми обрали дев'ять осіб, які мали викладати конкретні модулі для наших слухачів. Модулі мають різне спрямування і охоплюють наступні теми, призначені для посадових осіб органів місцевого самоврядування: «Лідерство», «Управління місцевим економічним розвитком», «Людські ресурси та управління персоналом», «Бюджети і управління фінансовими ресурсами», «Стратегічне пла-

нування», «Місьцеве самоврядування, його концепції, моделі і практика в Україні», «Основи управління проектами», «Надання публічних послуг», «Комунікації, зв'язки з громадськістю та партнерство в органах місцевого самоврядування».

Серед наших викладачів є ті, хто працював і зараз працює в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, є викладачі університету – всі вони є хорошими знавцями того предмета, який викладають і, безумовно, володіють і певною методикою викладання, для чого, власне, і відбувався цей тренінг для тренерів програми DOBRE.

Хто був задіяний у програмі в якості слухачів?

Були задіяні три категорії осіб: лідери громад – це сільські голови і їх заступники, керівники середньої ланки – це керівники департаментів, управлінь, відділів та інших підрозділів місцевого самоврядування, і третя категорія – це спеціалісти. Відповідно до певної домовленості з Чернівецьким національним університетом ми розділили таким чином: одна група, а саме керівники середньої ланки, навчається в центрі підвищення кваліфікації, дві інших – в університеті. Безумовно, ці категорії людей досить зацікавлені в отриманні відповідних знань, хоча, на жаль, наша українська дійсність є такою, що вони певною мірою навіть під час навчання продовжують виконувати свої службові обов'язки, і це трохи відволікає від навчання. Є і моменти неявки на заняття, і моменти, коли під час заняття слухача відволікають для вирішення певних проблем. Проте ми сподіваємося, що вони, все ж таки, набувають певних знань, які зможуть згодом використати у своїй роботі. За результатами навчання, після завершення усіх модулів, учасники писали дипломну

роботу, а потім її захищали. Після цього вони отримали подвійний сертифікат: Чернівецького регіонального центру і, відповідно, Малопольської школи при Краківському економічному університеті.

Якою була участь польської сторони?

Наші польські колеги викладали слухачам два модулі. Під час тренінгу для тренерів вони читали найбільшу кількість загальних тем для наших викладачів, після цього теми вже були розділені по модулях, тобто відбувалася певна спеціалізація. Теми польських колег пов'язані з різними аспектами європейської інтеграції, європейських традицій та європейських механізмів місцевого самоврядування, що для нас є дуже корисним з точки зору певного досвіду. При цьому, дуже добре, що про європейський досвід читають люди з європейських країн, тобто ті, хто безпосередньо його має. Для нас досвід нових країн Європейського Союзу є найбільш цінним, тому що нам цікавий не тільки сам механізм, як має ця влада існувати, а яким чином вони перебудувалися з пострадянських, посткомуністичних механізмів на європейські, тобто не тільки кінцевий результат, якого ці країни досягли, а той шлях, який їм довелося пройти.

Чи був зворотний зв'язок від слухачів?

Завжди спонукаємо слухачів до актив-

ного діалогу. Наприклад, під час навчання на тему проектної діяльності учасники мали завдання розробити мету, назви, знайти стейкхолдерів, вирішити питання щодо мультиплікації своїх результатів, їх популяризації – тобто зробити те, що, зазвичай, вимагають усі донори. Тобто вони вчилися виробляти власний продукт і презентувати його. Однак, скажу відверто, тренінг в онлайн – це дуже добре, але він десь наполовину менш ефективний, ніж тренінг безпосередньо, коли учасники сидять в одній аудиторії, за одним столом і розробляють ці речі, і це все одразу наглядно для всіх: що вони розробили, як вони це бачать. Я вже не кажу навіть про спілкування під час перерв, в тому числі і навколо цих завдань, яке також дає певні результати.

Чи планується подальша співпраця?

Поки що в планах цього немає, але є великі сподівання. Із досвіду я хочу сказати, що будь-який успішний проєкт, який був здійснений з певними партнерами, як правило, має продовження: можливо, в іншій програмі, можливо, з іншої тематики, з іншими донорами тощо, але в будь-якому випадку, якщо те чи інше партнерство було вдалим, то жодна зі сторін не зацікавлена в тому, щоб припинити цей розвиток.

